Airisto–Velkuan kalatalousalue

Käyttö- ja hoitosuunnitelman

väliarviointi

2026

SISÄLLYSLUETTELO

Sisällys

1. Johdanto 7

1.1 Väliarvioinnin tarkoitus ja tavoitteet 7

1.2 Arvioinnissa käytetyt aineistot ja menetelmät 7

1.3 Aineistojen kattavuus ja arvioinnin epävarmuustekijät 8

2. Käyttö- ja hoitosuunnitelman osatavoitteiden toteutuminen 9

2.1 Osatavoitteet, suunnitellut toimenpiteet ja arviointiperusteet 9

Osatavoite 1. Keskeisten kalakantojen elinvoimaisuus 9

Osatavoite 2. Kalakantoja koskevan tiedon lisääntyminen 9

Osatavoite 3. Kaupallisen kalastuksen houkuttelevuuden ja toimintaedellytysten paraneminen 10

Osatavoite 4. Vapaa-ajankalastuksen ja kalastusopastoiminnan edellytysten säilyminen ja kehittyminen 10

Osatavoite 5. Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien haittojen väheneminen 10

Osatavoite 6. Vesialueiden omistajien toiminnan ja yhteistyön aktivoituminen 10

Osatavoite 7. Kalastusta koskevan tietopohjan paraneminen 10

2.2 Toteutetut toimenpiteet ja tavoitteiden saavuttaminen 11

Kalakantojen hoito ja elinvoimaisuus 11

Kalakantoja ja kalastusta koskevan tietopohjan täydentäminen 11

Kaupallisen kalastuksen toimintaedellytysten tukeminen 11

Vapaa-ajankalastuksen ja kalastusopastoiminnan edistäminen 12

Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien haittojen vähentäminen 12

Vesialueiden omistajien yhteistyön ja osakaskuntatoiminnan edistäminen 12

2.3 Toteutumatta jääneet toimenpiteet ja niiden syyt 12

Hoito- ja ohjaustoimien vaikuttavuuden selvittäminen 13

Haittaeläinten vähentämistavoitteiden saavuttamatta jääminen 13

Vesialueiden yhteistyörakenteiden kehittämisen keskeneräisyys 13

Toteutuksen ja tavoitteiden arvioinnin yleiset rajoitteet 13

3. Keskeisten kalakantojen tila ja kalastuksen kehitys 13

3.1 Kaupallisen kalastuksen saalisaineisto ja sen vertailukelpoisuus 13

3.2 Keskeisten saalislajien saaliskehitys ja arviot kalakantojen tilasta 14

Kuha 15

Ahven 15

Hauki 16

Siika 16

Silakka 16

Kuore 16

Vertailu koko merialueen saaliskehitykseen 17
Kokonaisarvio 17
3.3 Kalastajien määrän, pyyntiponnistuksen ja kalastusmenetelmien kehitys 17
Kuhan verkkokalastuksen pyyntiponnistus ja yksikkösaalis 17
Ahvenen verkkokalastus ja kalastusmenetelmien muutos 18
Hauen ja siian pyynnin tulkinta 18
Kokonaisarvio ja seurannan kehittämistarpeet 18
3.4 Muut seuranta-aineistot ja niitä täydentävät havainnot 18
Omakala-aineisto 18
Viehekalastuksen alueellista kohdentumista koskeva tutkimustieto 19
Kalastajien, kalastusoppaiden ja kalastusseurojen havainnot 19
Valvonta- ja kenttähavainnot 19
3.5 Kalakantojen ja kalastuksen seurannan tietotarpeet 19
Kaupallisen kalastuksen määrän ja rakenteen seuranta 19
Kalakantojen rakenne ja lisääntyminen 20
Siikaistutusten tuloksellisuus ja siikasaaliiden alkuperä 20
Vapaa-ajankalastuksen ja kalastusopastoiminnan seuranta 20
Haittaeläinten vaikutusten seuranta 20
Seurannan toteuttaminen ja arviointimittarit 21
4. Kalastuksen toimintaedellytykset 21
4.1 Kaupallinen kalastus 21
Kalavarat ja saaliin saatavuus 21
Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamat haitat 21
Hylkeenmetsästys kaupallisen kalastuksen tukena 22
Pyyntialueet ja kalastuksen infrastruktuuri 22
Kalastajien määrä ja toiminnan jatkuvuus 22
Kokonaisarvio ja kehittämistarpeet 23
4.2 Kalastusopastoiminta 23
Kalavarat ja kalastuskohteen vetovoima 23
Kalastusalueet ja käytännön toimintaedellytykset 23
Toiminnan kehityksen arviointi 23
Kokonaisarvio ja kehittämistarpeet 24
4.3 Vapaa-ajankalastus 24
Kalavarat ja kalastusmahdollisuudet 24
Lupatarjonta ja vesialueiden omistajien yhteistyö 24
Kalastuspaikkojen saavutettavuus 24
Tiedotus, neuvonta ja kalastuksenvalvonta 25
Kalastuksen määrän ja saaliiden seuranta 25

Kokonaisarvio ja kehittämistarpeet 25
4.4 Kyselyissä ja haastatteluissa esiin nousseet esteet ja kehittämistarpeet 25
Kalakantojen tila ja saalisvarmuus 25
Hylkeiden ja merimetsojen vaikutukset 26
Kalastusalueiden käyttö ja kalastajaryhmien yhteensovittaminen 26
Lupajärjestelyt, kalastusrajoitukset ja valvonta 26
Meriympäristö ja lisääntymisalueet 27
Kannattavuus ja toiminnan jatkuvuus 27
Saavutettavuus ja palvelut 27
Johtopäätökset 27
5. Haittaeläinten vaikutukset ja toimenpiteiden riittävyys 28
5.1 Merimetsojen esiintyminen ja vaikutukset 28
5.2 Hylkeiden esiintyminen ja vaikutukset 28
5.3 Toteutetut haittojen ehkäisy- ja vähentämistoimenpiteet 29
5.4 Toimenpiteiden vaikuttavuus, riittävyys ja kehittämistarpeet 29
6. Vesialueiden omistajien yhteistyö ja kalastuslupajärjestelyt 30
6.1 Vesialueiden omistajien välisen yhteistyön kehitys 30
6.2 Osakaskuntien järjestäytyminen ja toiminnan aktiivisuus 31
6.3 Yhtenäislupa-alueiden ja lupatarjonnan kehitys 32
6.4 Yhteistyön ja lupajärjestelyjen esteet ja edistämistarpeet 33
7. Arvioinnin yhteenveto ja johtopäätökset 34
7.1 Keskeiset arviointitulokset 34
Kalakantojen kehitys vaihteli lajeittain ja alueittain 34
Kalastuksen toimintaedellytysten paraneminen jäi osittain osoittamatta 34
Haittaeläintavoitteet jäivät saavuttamatta toteutetuista toimista huolimatta 34
Omistajayhteistyötä ylläpidettiin, mutta sen laajenemista ei voitu kattavasti osoittaa 35
Tietopohja vahvistui, mutta vaikuttavuuden seuranta jäi puutteelliseksi 35
7.2 Kokonaisarvio osatavoitteiden toteutumisesta 35
Osatavoite 1. Keskeisten kalakantojen elinvoimaisuus 35
Osatavoite 2. Kalakantoja koskevan tiedon lisääntyminen 35
Osatavoite 3. Kaupallisen kalastuksen houkuttelevuuden ja toimintaedellytysten paraneminen 36
Osatavoite 4. Vapaa-ajankalastuksen ja kalastusopastoiminnan edellytysten säilyminen ja kehittyminen 36
Osatavoite 5. Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien haittojen väheneminen 36
Osatavoite 6. Vesialueiden omistajien toiminnan ja yhteistyön aktivoituminen 36
Osatavoite 7. Kalastusta koskevan tietopohjan paraneminen 36
Kokonaisjohtopäätös 36
7.3 Tärkeimmät muutokset ja niiden merkitys suunnitelman toteuttamiselle 37

Kalakantojen eriytyvä kehitys edellytti lajikohtaista tarkastelua 37
Kalastuksen määrän ja menetelmien muutokset tarkensivat saalistietojen tulkintaa 37
Haittaeläintilanne korosti tavoitteiden ja käytettävissä olevien keinojen välistä eroa 37
Kalastajaryhmien erilaiset tarpeet korostivat yhteensovittamista 37
Lupajärjestelyjen kehittämisessä korostui todettu kysyntä 38
Tietopohjan vahvistuminen mahdollisti mittareiden tarkentamisen 38
8. Jatkotoimet ja käyttö- ja hoitosuunnitelman päivitystarpeet 38
8.1 Tarvittavat jatkotoimet ja niiden tärkeysjärjestys 38
1. Haittaeläinten aiheuttamien haittojen vähentäminen 38
2. Kalakantojen kehityksen seuraaminen ja hoitotoimien kohdentaminen 39
3. Kalastajien yhteistyön ja käytännön kalastusmahdollisuuksien parantaminen 39
4. Omistajayhteistyön ja lupajärjestelyjen kehittäminen kysynnän perusteella 39
5. Suunnitelman tunnettuuden ja seurannan parantaminen 39
Suunnitelman päivittämisen harkinta 39
8.2 Toteutusaikataulu, vastuutahot ja resurssitarpeet 40
8.3 Käyttö- ja hoitosuunnitelman päivitystarpeet ja päivityksen valmistelu 40
8.4 Jatkoseuranta ja seuraava arviointi 41
Lähteet 42
Suunnitelmat ja toimintakertomukset 42
Tilastot ja kalakantojen tila 42
Kyselyt ja paikalliset seuranta-aineistot 42
Viranomaispäätös 42

1. Johdanto

1.1 Väliarvioinnin tarkoitus ja tavoitteet

Väliarvioinnin tarkoituksena on selvittää, miten Airisto–Velkuan kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteet ovat toteutuneet ja ovatko toteutetut toimenpiteet olleet riittäviä tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitelman mukaan vaikuttavuutta arvioidaan erityisesti kalakantoihin ja kalastukseen liittyvien tavoitteiden toteutumisen perusteella. Ensimmäisen arviointikierroksen tulosten tulee olla käytettävissä vuoden 2026 yleiskokouksessa ja toisen arviointikierroksen tulosten vuoden 2031 yleiskokouksessa.

Arvioinnissa tarkastellaan keskeisten kalakantojen tilaa, kalastuksen kehitystä sekä kaupallisen kalastuksen, vapaa-ajankalastuksen ja kalastusopastoiminnan toimintaedellytyksiä. Kalakantojen tilan arvioinnissa hyödynnetään suunnitelman mukaisesti erityisesti kaupallisen kalastuksen saalistietoja. Saaliiden muutoksia tarkasteltaessa arvioidaan, missä määrin ne selittyvät kalastuksen määrän muutoksilla ja missä määrin ne voivat viitata kalakantojen tilan muutoksiin. Lisäksi tarkastellaan kalakantoja ja kalastusta koskevan tiedon lisääntymistä, hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien haittojen vähentämistä sekä vesialueiden omistajien yhteistyön, osakaskuntien järjestäytymisen ja yhtenäislupa-alueiden kehittymistä.

Väliarvioinnin tavoitteena on tunnistaa saavutettujen tulosten ohella toteutumatta jääneet tavoitteet ja niiden syyt sekä määrittää tarvittavat jatkotoimet. Tilasto- ja seuranta-aineistoja täydennetään tarvittaessa kalastajien ja vesialueiden omistajien haastatteluilla. Samalla arvioidaan, mihin ongelmiin kalatalousalue voi vaikuttaa omilla toimillaan ja mitkä edellyttävät laajempaa yhteistyötä tai muiden tahojen toimenpiteitä.

Arvioinnin perusteella valmistellaan tarvittavat muutokset käyttö- ja hoitosuunnitelman toimenpiteisiin ja tarvittaessa tavoitteisiin. Suunnitelman mukaan päivitystarve voi syntyä, jos kalakantojen tila tai kalastus on muuttunut olennaisesti tai käyttöön saadaan toiminnan kannalta merkittävää uutta tietoa. Arviointitulokset ja ehdotettavat jatkotoimet kootaan yleiskokouksen käsiteltäviksi ja esitetään myös vuoden 2026 toimintakertomuksessa.

1.2 Arvioinnissa käytetyt aineistot ja menetelmät

Väliarvioinnin lähtökohtana olivat Airisto–Velkuan kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmassa asetetut osatavoitteet, toimenpiteet ja seurantamittarit. Tavoitteiden toteutumista arvioitiin kokoamalla yhteen saatavilla olleet tilasto- ja seuranta-aineistot, kalatalousalueen toimintaa koskevat tiedot sekä kalastajilta ja muilta toimijoilta saadut vastaukset.

Keskeisten kalakantojen tilaa ja kalastuksen kehitystä tarkasteltiin erityisesti Luonnonvarakeskuksen kaupallisen kalastuksen saalistilastojen perusteella. Tarkastelussa huomioitiin keskeisten saalislajien saalismäärien kehitys sekä käytettävissä olleet tiedot kalastajien määrästä ja kalastuksen harjoittamisesta. Saalistietoja verrattiin käyttö- ja hoitosuunnitelmassa kuvattuun lähtötilanteeseen ja asetettuihin tavoitteisiin. Saalismuutosten tulkinnassa otettiin huomioon myös kalastuksen määrän, pyyntimenetelmien ja toimintaedellytysten muutokset.

Vapaa-ajankalastusta koskevaa tarkastelua täydennettiin Airisto–Velkuan kalatalousalueen Omakala-saalisilmoituksilla vuosilta 2022–2026 sekä kalastonhoitomaksun suorittaneiden viehekalastuksen alueellista kohdentumista koskevalla tutkimustiedolla. Omakala-aineistosta tarkasteltiin muun muassa ilmoittajien ja ilmoitettujen kalojen määriä, saalislajeja sekä vapautettujen kalojen osuutta. Vuoden 2026 tiedot käsiteltiin keskeneräisenä aineistona.

Kalastuksen toimintaedellytyksiä selvitettiin kaupallisille kalastajille, kalastusoppaille ja kalastusseuroille suunnatuilla kyselyillä. Vastauksista koottiin havaintoja kalastuksen muutoksista, keskeisistä esteistä ja kehittämistarpeista. Aineistoa tarkasteltiin laadullisesti teemoittelemalla vastaukset ja tunnistamalla sekä toistuvia että toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Eri kalastajaryhmien havaintoja verrattiin keskenään sekä tilasto- ja seurantatietoihin.

Haittaeläinten vaikutusten arvioinnissa hyödynnettiin merimetsojen pesimäkantojen seurantatietoja, kalatalousalueen tietoja haittojen vähentämiseksi toteutetuista toimenpiteistä sekä kalastajien havaintoja hylkeiden ja merimetsojen vaikutuksista. Toimenpiteiden riittävyyttä tarkasteltiin suhteessa haittojen kehitykseen ja käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteisiin.

Vesialueiden omistajien yhteistyön, osakaskuntien järjestäytymisen ja yhtenäislupa-alueiden kehitystä arvioitiin kalatalousalueen käytettävissä olleiden osakaskunta- ja lupatietojen sekä toimintakertomusten ja muiden hallinnollisten aineistojen perusteella. Tarkastelussa huomioitiin suunnittelukaudella toteutuneet muutokset ja yhteistyön edistämiseksi tehdyt toimenpiteet.

Arviointi toteutettiin osatavoitekohtaisena vertailuna, jossa kuvattiin lähtötilanne, tavoite, toteutetut toimenpiteet ja havaittu kehitys. Näiden perusteella muodostettiin kokonaisarvio tavoitteiden toteutumisesta ja tarvittavista jatkotoimista. Jos käytettävissä ollut aineisto ei mahdollistanut luotettavaa arviota, tiedon puute ja seurannan kehittämistarve tuotiin erikseen esille.

1.3 Aineistojen kattavuus ja arvioinnin epävarmuustekijät

Väliarvioinnissa käytetyt aineistot erosivat toisistaan alueellisen kattavuuden, tarkastelujakson ja keruumenetelmien osalta. Kaikista käyttö- ja hoitosuunnitelman osatavoitteista ei ollut saatavilla yhtenäistä seurantatietoa, eikä kaikille tavoitteille ollut määritelty yksiselitteisiä mittareita. Tämän vuoksi tavoitteiden toteutumista arvioitiin osin määrällisten tietojen ja osin laadullisten havaintojen perusteella.

Kaupallisen kalastuksen saalistilastot muodostivat keskeisen aineiston kalastuksen ja kalakantojen kehityksen tarkastelussa. Tilastoruutujen rajat eivät kuitenkaan vastaa kalatalousalueen rajoja, joten saalistiedot kuvasivat osittain kalatalousaluetta laajemman merialueen kehitystä. Saalismääriin vaikuttivat kalakantojen runsauden lisäksi kalastajien määrä, pyyntiponnistus, kalastusmenetelmät, sääolot, saaliin kysyntä sekä hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamat haitat. Saaliiden muutoksista ei siten voitu suoraan päätellä kalakantojen muutoksia. Erityisesti pyyntiponnistusta ja yksikkösaaliita koskevien tietojen puutteet vaikeuttivat kalastuksen vähenemisen ja kalakantojen heikkenemisen vaikutusten erottamista toisistaan.

Omakala-aineisto kuvasi palveluun tehtyjä saalisilmoituksia. Ilmoittajien määrä, ilmoitusaktiivisuus ja kalastusmenetelmät vaihtelivat vuosittain, mikä rajoitti vuosien vertailukelpoisuutta. Vapaaehtoiseen ilmoittamiseen liittyi myös valikoitumista: aineiston perusteella ei voitu määrittää, kuinka hyvin ilmoittajat edustivat alueen koko vapaa-ajankalastajakuntaa. Yksittäiset suuret saaliserät tai aktiiviset ilmoittajat saattoivat vaikuttaa huomattavasti vuosittaisiin tuloksiin. Vuoden 2026 aineisto oli arviointihetkellä keskeneräinen, eikä sitä verrattu sellaisenaan kokonaisiin kalenterivuosiin. Viehekalastuksen alueellista kohdentumista koskeva tutkimustieto täydensi tarkastelua, mutta sen kohderyhmä ja tiedonkeruumenetelmä poikkesivat Omakala-aineistosta.

Kalastajille, kalastusoppaille ja kalastusseuroille suunnattujen kyselyjen vastaukset tarjosivat käytännön tietoa kalastuksen muutoksista ja toimintaedellytyksistä. Vastaajamäärät jäivät kuitenkin pieniksi, eikä aineisto muodostanut tilastollisesti edustavaa otosta alueen toimijoista. Erityisesti kalastusseurojen tarkastelu perustui vain kahteen vastaukseen. Vastaukset kuvasivat vastaajien kokemuksia ja heidän käyttämiään kalastusalueita, eikä havaintoja voitu sellaisinaan yleistää koko kalatalousalueelle. Useissa vastauksissa toistuneet näkemykset osoittivat silti jatkoselvitysten ja kehittämistoimien kannalta keskeisiä kysymyksiä.

Haittaeläimiä koskevassa tarkastelussa merimetsojen pesimäkantojen seuranta antoi tietoa yhdyskuntien koosta ja niiden muutoksista. Pesämäärät eivät kuitenkaan suoraan kuvanneet alueella eri vuodenaikoina oleskelleiden lintujen kokonaismäärää, ravinnonkulutusta tai vaikutusta yksittäisiin kalakantoihin. Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien haittojen arviointi perustui osittain kalastajien havaintoihin, eikä kaikkia saalis- ja pyydysvahinkoja kirjattu järjestelmällisesti. Myöskään haittojen vähentämistoimenpiteiden vaikutuksia ei voitu kaikilta osin erottaa eläinten siirtymisen, kalastuksen muutosten ja muiden ympäristötekijöiden vaikutuksista.

Vesialueiden omistajien yhteistyön ja osakaskuntien järjestäytymisen arviointia rajoittivat käytettävissä olleiden tietojen kattavuus ja ajantasaisuus. Osakaskunnan muodollinen järjestäytyminen ei yksin osoittanut toiminnan aktiivisuutta. Vastaavasti yhtenäislupa-alueiden määrä tai pinta-ala ei sellaisenaan kuvannut lupien kysyntää, käyttöä tai yhteistyön toimivuutta.

Kokonaisarvio muodostettiin vertaamalla eri aineistojen tuloksia keskenään. Useiden aineistojen samansuuntaiset havainnot vahvistivat johtopäätöksiä, mutta eivät yksin osoittaneet muutosten syitä tai toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuutta. Epävarmoissa tapauksissa johtopäätökset esitettiin varovaisesti ja puuttuva tieto tunnistettiin jatkoseurannan kehittämistarpeeksi.

2. Käyttö- ja hoitosuunnitelman osatavoitteiden toteutuminen

2.1 Osatavoitteet, suunnitellut toimenpiteet ja arviointiperusteet

Väliarvioinnin perustana olivat käyttö- ja hoitosuunnitelman luvussa 1.2.2 määritellyt seitsemän merialueen osatavoitetta sekä niitä koskevat toimenpiteet ja mittarit. Arvioinnissa hyödynnettiin myös suunnitelman liitteen 1 yhteenvetoa sekä luvun 10 vaikuttavuuden arviointia ja suunnitelman päivittämistä koskevia kirjauksia. Osatavoitteita tarkasteltiin kokonaisuutena, sillä kalakantojen tila, kalastuksen toimintaedellytykset, haittaeläinten vaikutukset ja vesialueiden omistajien yhteistyö liittyivät kiinteästi toisiinsa.

Osatavoite 1. Keskeisten kalakantojen elinvoimaisuus

Tavoitteena oli kuhan, hauen, ahvenen, siian, silakan ja kuoreen kantojen säilyminen elinvoimaisina. Kuhan, hauen ja ahvenen osalta lähtökohtana oli luonnonvaraisen lisääntymisen turvaaminen. Siikakantoja ja siikasaaliita oli tarkoitus ylläpitää edelleen istutuksilla. Suunniteltuihin toimenpiteisiin kuuluivat siikaistutusten jatkaminen, kuhan kutuaikaisen kalastuksen välttämistä koskeva suositus, vesistökuormitukseen vaikuttaminen sekä hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien haittojen vähentäminen.

Arviointiperusteena käytettiin erityisesti kaupallisen kalastuksen saaliskehitystä sekä muuta saatavilla ollutta tietoa kalakannoista. Saalismuutoksia tarkasteltiin suhteessa kalastuksen määrän muutoksiin, jotta kalastuksen vähenemistä ei tulkittu suoraan kalakantojen heikkenemiseksi.

Osatavoite 2. Kalakantoja koskevan tiedon lisääntyminen

Tavoitteena oli saada keskeisistä kalakannoista uutta käyttökelpoista tietoa kalastuksen ohjauksen ja hoitotoimien suunnittelua varten. Suunniteltuja keinoja olivat yhteistyössä muiden kalatalousalueiden kanssa tehtävät selvitykset, muualla tuotetun tutkimustiedon seuraaminen sekä vapaa-ajankalastuksen saalistietojen hyödyntäminen. Selvitystarpeet koskivat muun muassa merikutuista siikaa, siianongintaa ja istutusten tuottoa.

Toteutumista arvioitiin sen perusteella, mitä uutta tietoa suunnittelukaudella saatiin ja kuinka hyvin sitä voitiin hyödyntää kalakantojen tilan sekä ohjaus- ja hoitotoimien riittävyyden arvioinnissa.

Osatavoite 3. Kaupallisen kalastuksen houkuttelevuuden ja toimintaedellytysten paraneminen

Tavoitteena oli säilyttää tilastoruutujen 47, 51 ja 52 alueella vähintään suunnittelukauden alun kalastajamäärä: 80 I-ryhmän kaupallista kalastajaa ja 120 aktiivista II-ryhmän kalastajaa. Lisäksi tavoitteena oli nostaa tärkeimpien rannikkolajien vuotuista saalistasoa sekä vakiinnuttaa vajaasti hyödynnettyjen lajien, kuten särkikalojen ja kuoreen, kalastusta.

Suunniteltuihin toimenpiteisiin kuuluivat kalastajien avustaminen uusien vesialueiden vuokraamisessa, hylkeenpyyntimahdollisuuksien edistäminen, metsästäjien aktivointi, luvalliset merimetsotoimenpiteet sekä kaupallisen kalastuksen kehittämishankkeet. Arvioinnissa tarkasteltiin kalastajamäärien ja saaliiden kehitystä, toteutettuja tukitoimia sekä kalastajien näkemyksiä toimintaedellytyksistä ja kalastuksen esteistä.

Osatavoite 4. Vapaa-ajankalastuksen ja kalastusopastoiminnan edellytysten säilyminen ja kehittyminen

Tavoitteena oli alueen säilyminen ja kehittyminen kiinnostavana vapaa-ajankalastuskohteena sekä kalastuksen määrän säilyminen vähintään suunnittelukautta edeltäneellä tasolla. Vapaa-ajankalastuksen ja opastoiminnan tavoitteisiin kuuluivat myös lupatulot vesialueiden omistajille ja kalavesien hoitoon.

Suunniteltuja toimenpiteitä olivat istutusten jatkaminen, kalojen lisääntymisen turvaaminen, veneenlaskupaikkojen ja pysäköintimahdollisuuksien parantaminen, yhtenäislupa-alueiden lisääminen sekä kalastuksenvalvonnan ja neuvonnan vahvistaminen. Arvioinnissa hyödynnettiin vapaa-ajankalastusta koskevia aineistoja, kalastusseurojen ja kalastusoppaiden vastauksia sekä tietoja kalastuspaikkojen, lupatarjonnan ja valvonnan kehityksestä. Suunnitelmassa määrällisten mittareiden tarkentaminen jätettiin myöhemmäksi, kun saalistietoa olisi paremmin saatavilla.

Osatavoite 5. Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien haittojen väheneminen

Tavoitteena oli vähentää kaupalliselle kalastukselle ja vapaa-ajankalastukselle aiheutuneita haittoja, erityisesti pyydysvahinkoja, saaliskalojen vahingoittumista ja kalojen karkottumista pyyntivesiltä. Suunnitelmassa tavoiteltiin merimetsojen pesintöjen puuttumista kalatalousalueelta sekä aktiivista ja tuloksellista hylkeenmetsästystä kalanpyydysten läheisyydessä.

Suunniteltuihin keinoihin kuuluivat hylkeenmetsästyksen edistäminen, merimetsojen pesinnän estäminen luvallisilla häirintätoimilla sekä havaintotietojen kokoaminen. Arvioinnissa tarkasteltiin merimetsojen pesimäkantojen kehitystä, toteutettujen toimenpiteiden laajuutta ja kalastajien havaintoja haittojen muutoksista. Toimenpiteiden riittävyyttä arvioitiin suhteessa haittojen vähenemiseen.

Osatavoite 6. Vesialueiden omistajien toiminnan ja yhteistyön aktivoituminen

Tavoitteena oli osakaskuntien ja muiden omistajayksiköiden toiminnan aktivoituminen sekä vesialueiden yhdistämisen käynnistyminen nykyistä suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Yhteistyöllä pyrittiin edistämään uusien yhtenäislupa-alueiden muodostumista, kaupallisen kalastuksen alueiden saatavuutta ja omistajien lupatuloja.

Suunniteltuja toimenpiteitä olivat osakaskuntien neuvonta ja avustaminen kokousten järjestämisessä sekä yhdistymisen kustannusten kohtuullistamismahdollisuuksien selvittäminen. Ensimmäisen arviointikierroksen keskeisiä arviointiperusteita olivat järjestäytyneiden ja säännöllisesti kokoontuvien osakaskuntien lukumäärän ja pinta-alan kehitys. Lisäksi tarkasteltiin yhtenäislupa-alueiden ja lupatarjonnan muutoksia, joiden merkitys suunnitelman mittareina korostui suunnittelukauden jälkimmäisellä puoliskolla.

Osatavoite 7. Kalastusta koskevan tietopohjan paraneminen

Tavoitteena oli, että kalatalousalue tunsi alueensa kalastajarakenteen, saaliit ja pyydysten sijoittumisen kohtuullisella tarkkuudella. Erityinen kehittämistarve koski vapaa-ajankalastusta. Suunniteltuihin keinoihin

kuuluivat pyydysten sijoittumista kuvaavan karttaesityksen ylläpitäminen sekä sähköisten saalistietojärjestelmien, erityisesti Omakalan, hyödyntäminen.

Toteutumista arvioitiin käytettävissä olleen tiedon kattavuuden, tarkkuuden ja käyttökelpoisuuden perusteella. Huomiota kiinnitettiin siihen, kuinka hyvin aineistot tukivat kalastuksen ohjausta ja missä tietopohjan puutteet edellyttivät seurannan kehittämistä.

Kunkin osatavoitteen osalta erotettiin toisistaan suunniteltujen toimenpiteiden toteuttaminen ja tavoitellun muutoksen saavuttaminen. Toimenpiteen toteutuminen ei yksin osoittanut tavoitteen saavuttamista, vaan arvioinnissa tarkasteltiin myös havaittua kehitystä ja siihen vaikuttaneita muita tekijöitä. Jos suunnitelman mittarit tai käytettävissä olleet aineistot eivät mahdollistaneet luotettavaa päätelmää, arvioinnissa tuotiin esille epävarmuus ja mittareiden tarkentamistarve.

2.2 Toteutetut toimenpiteet ja tavoitteiden saavuttaminen

Suunnittelukauden aikana kalatalousalue toteutti kalakantojen hoitoon, kalastuksen toiminta-edellytyksiin, haittaeläinten vaikutusten vähentämiseen ja vesialueiden omistajien yhteistyöhön liittyviä toimenpiteitä. Lisäksi kalastusta koskevaa tietopohjaa täydennettiin seuranta-aineistoilla ja toimijoille suunnatuilla kyselyillä. Toimenpiteiden toteutuminen osoitti suunnitelman toimeenpanon edenneen, mutta kaikkien toimien vaikutuksia kalakantoihin tai kalastuksen kehitykseen ei voitu luotettavasti erottaa muista muutostekijöistä.

Kalakantojen hoito ja elinvoimaisuus

Kalakantojen hoitoa jatkettiin siikaistutuksilla. Kalatalousalue toi lisäksi lausunnoissaan esille vedenlaadun, ulkoisen kuormituksen vähentämisen sekä kalojen lisääntymis- ja poikastuotanto-alueiden turvaamisen merkitystä. Näillä toimilla edistettiin kalakantojen elinvoimaisuutta koskevaa osatavoitetta.

Istutusten toteutuminen ei kuitenkaan sellaisenaan osoittanut siikakantojen vahvistumista tai istutusten tuottavuutta. Myöskään keskeisten kalakantojen elinvoimaisuustavoitteen saavuttamista ei voitu päätellä yksinomaan hoitotoimenpiteiden perusteella. Kalakantojen tilaa ja saaliskehitystä tarkasteltiin erikseen luvussa 3.

Kalakantoja ja kalastusta koskevan tietopohjan täydentäminen

Tietopohjaa täydennettiin kokoamalla kaupallisen kalastuksen saalistietoja, Omakala-aineistoa sekä kaupallisille kalastajille, kalastusoppaille ja kalastusseuroille suunnattujen kyselyjen vastauksia. Aineistot lisäsivät tietoa saalislajeista, kalastuksen muutoksista, toimintaedellytyksistä ja kalastajien kokemista ongelmista.

Omakala-aineisto tarjosi aiempaa enemmän havaintoja vapaa-ajankalastuksesta, mutta vapaaehtoisten ilmoitusten perusteella ei voitu arvioida koko alueen saalista tai kalastusrasitusta. Tiedon lisääntymistä koskevat osatavoitteet etenivät siten osittain. Kalastajarakenteen, pyynti-ponnistuksen ja saaliiden kattava tunteminen jäi edelleen kehittämistarpeeksi.

Kaupallisen kalastuksen toimintaedellytysten tukeminen

Kaupallisen kalastuksen toimintaedellytyksiä edistettiin haittaeläimiin kohdistuneilla toimenpiteillä sekä alueellisella edunvalvonnalla. Kalatalousalue toi lausunnoissaan esille kalastuksen tilantarpeita, kalasatamien merkitystä ja kalatalouden huomioon ottamista vesialueiden käytön suunnittelussa. Kaupallisille kalastajille suunnatulla kyselyllä selvitettiin toiminnan esteitä ja kehittämistarpeita.

Toimet tukivat kaupallisen kalastuksen edellytyksiä, mutta kalastajamäärien ja saalistason tavoitteiden saavuttamista arvioitiin erikseen tilastoaineistojen perusteella. Kalatalousalueen omien toimien vaikutusta ei voitu yksiselitteisesti erottaa esimerkiksi kalastajien ikärakenteen, kannattavuuden, markkinoiden ja kalakantojen muutosten vaikutuksista.

Vapaa-ajankalastuksen ja kalastusopastoiminnan edistäminen

Vapaa-ajankalastuksen edellytyksiä tuettiin lupatarjontaa ja kalastusmahdollisuuksia koskevalla tiedotuksella, kalastuksenvalvonnalla ja neuvonnalla. Rantakalastuspaikkoja ja niiden kehittämis-mahdollisuuksia kartoitettiin, ja huomiota kiinnitettiin myös kalastuspaikkojen saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Kalastusoppaiden ja kalastusseurojen kyselyvastauksilla täydennettiin tietoa palvelujen ja harrastustoiminnan kehittämistarpeista.

Toimenpiteet edistivät alueen käyttöä kalastuskohteena. Käytettävissä olleet tiedot eivät kuitenkaan mahdollistaneet kattavaa arviota siitä, säilyikö vapaa-ajankalastuksen kokonaismäärä suunnittelu-kautta edeltäneellä tasolla tai miten kalastuksen tuottamat lupatulot kokonaisuutena kehittyivät.

Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien haittojen vähentäminen

Merimetsojen aiheuttamia haittoja pyrittiin vähentämään poikkeusluvan mukaisilla pesintään kohdistuneilla toimenpiteillä sekä suojametsästyksen tukemisella. Merimetsoyhdyskuntien kehitystä seurattiin pesälaskentojen avulla. Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamista haitoista koottiin tietoa myös kalastajien kyselyvastauksista.

Merimetsojen pesintään kohdistuneita toimenpiteitä toteutettiin, ja seurannassa todettiin pesämäärien paikallista vähenemistä. Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa asetettua tavoitetta merimetsojen pesintöjen puuttumisesta koko kalatalousalueelta ei kuitenkaan saavutettu. Pesämäärien muutokset eivät myöskään yksin osoittaneet kalastukselle aiheutuneiden haittojen vastaavaa vähenemistä. Haittojen kehitystä ja nykyisten toimien riittävyyttä arvioitiin tarkemmin luvussa 5.

Vesialueiden omistajien yhteistyön ja osakaskuntatoiminnan edistäminen

Osakaskuntien toimintaa tuettiin neuvonnalla sekä kokousten ja päätöksenteon valmisteluun liittyvällä avustamisella. Toimet loivat edellytyksiä osakkaiden yhteiselle päätöksenteolle, vesialueiden hoidolle ja kalastuslupajärjestelyjen kehittämiselle.

Yksittäisten osakaskuntien toiminnan aktivoituminen edisti suunnitelman tavoitetta, mutta ei sellaisenaan osoittanut vesialueiden yhdistymistä tai uusien yhtenäislupa-alueiden muodostumista. Näiden tavoitteiden toteutumista tarkasteltiin erikseen osakaskuntien toiminnan, yhteistyöjärjestelyjen ja lupatarjonnan kehityksen perusteella luvussa 6.

Kokonaisuutena käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpano eteni useilla osa-alueilla. Selvimmin voitiin osoittaa toteutetut hoito-, seuranta-, neuvonta- ja edunvalvontatoimet. Varsinaisten vaikutus-tavoitteiden saavuttaminen jäi osittain epävarmaksi, sillä kalakantojen, kalastuksen määrän, haittaeläinvahinkojen ja lupatulojen kehityksestä ei ollut kaikilta osin kattavaa ja vertailukelpoista seurantatietoa.

2.3 Toteutumatta jääneet toimenpiteet ja niiden syyt

ennetta, saaliita ja pyydysten sijoittumista koskevaa tietopohjaa ei saatu kaikilta osin suunnitelman tavoitteen mukaiselle tasolle. Erityisesti vapaa-ajankalastuksen kokonaismäärästä, pyynti-ponnistuksesta ja saaliista jäi puuttumaan kattavaa alueellista tietoa. Omakala-aineisto täydensi tietopohjaa, mutta ei korvannut edustavaa kalastuskyselyä tai järjestelmällistä saalisseurantaa.

Kaupallisen kalastuksen saalistietojen alueellinen tarkkuus ja pyyntiponnistusta koskevien tietojen puutteet vaikeuttivat puolestaan kalakantojen muutosten arviointia. Seurannan kehittäminen edellytti

kalatalousalueen oman tiedonkeruun lisäksi yhteistyötä tutkimuslaitosten, kalastajien ja muiden kalatalousalueiden kanssa.

Hoito- ja ohjaustoimien vaikuttavuuden selvittäminen

Siikaistutuksia jatkettiin, mutta niiden toteuttaminen ei vielä osoittanut istutusten tuloksellisuutta. Käytettävissä olleiden aineistojen perusteella ei voitu kattavasti arvioida istutettujen kalojen osuutta saaliissa tai eri istutuskantojen tuottoa. Myös kalastusta koskevien suositusten noudattamisesta ja vaikutuksista jäi puuttumaan järjestelmällistä seurantatietoa.

Vaikuttavuuden arviointia rajoittivat vertailukelpoisten seuranta-aineistojen puute sekä kalastuksen, ympäristöolojen ja haittaeläinten samanaikaiset muutokset. Tuloksellisuuden selvittäminen edellytti erikseen suunniteltua ja riittävän pitkäkestoista seurantaa.

Haittaeläinten vähentämistavoitteiden saavuttamatta jääminen

Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa asetettua tavoitetta merimetsojen pesintöjen puuttumisesta kalatalousalueelta ei saavutettu. Pesintään kohdistuneita toimenpiteitä toteutettiin ja pesämäärät vähenivät paikallisesti, mutta pesintä jatkui alueella.

Tavoitteen saavuttaminen ei ollut yksin kalatalousalueen päätettävissä. Toimenpiteiden toteuttaminen riippui muun muassa poikkeuslupien ehdoista, alueiden käyttöoikeuksista ja käytännön toteutusmahdollisuuksista. Lintujen liikkuminen ja pesinnän siirtyminen vaikeuttivat paikallisten toimien vaikutusten arviointia. Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien haittojen vähenemistä ei myöskään voitu kattavasti todentaa, koska vahinkojen määrästä ei ollut yhtenäistä seurantaa.

Vesialueiden yhteistyörakenteiden kehittämisen keskeneräisyys

Osakaskuntien neuvonta ja toiminnan aktivointi eivät sellaisinaan merkinneet vesialueiden yhdistymistä tai uusien yhtenäislupa-alueiden syntymistä. Näiden toimien eteneminen edellytti vesialueiden omistajien yhteistä tahtoa ja päätöksiä, eikä kalatalousalue voinut toteuttaa niitä yksipuolisesti.

Arvioinnissa jäi lisäksi osittain avoimeksi, missä määrin yhteistyön etenemistä rajoittivat omistusrakenteen hajanaisuus, aktiivisten toimijoiden vähäisyys, kustannukset tai omistajien erilaiset tavoitteet. Esteiden tarkempi selvittäminen jäi jatkotoimeksi niissä tapauksissa, joissa järjestäytyminen tai yhteistyö ei edennyt.

Toteutuksen ja tavoitteiden arvioinnin yleiset rajoitteet

Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa todettiin jo ennakolta, että lähes kaikki suunnitellut toimenpiteet edellyttivät hankerahoitusta ja lisähenkilöresursseja. Tämä muodosti toimeenpanolle keskeisen reunaehdon. Yksittäisten toimenpiteiden toteutumatta jäämistä ei kuitenkaan voitu selittää resurssipulalla ilman toimenpidekohtaista tietoa.

Kaikille osatavoitteille ei myöskään ollut määritelty täsmällisiä lähtötasoja, määrällisiä mittareita tai väliarviointiin mennessä saavutettavia tuloksia. Tämä vaikeutti toteutumisen yksiselitteistä arviointia. Jatkotoimiksi tunnistettiin toimenpiteiden vastuiden ja aikataulujen täsmentäminen, seurantamittareiden tarkentaminen sekä toteutuksen edellyttämien resurssien arviointi.

3. Keskeisten kalakantojen tila ja kalastuksen kehitys

3.1 Kaupallisen kalastuksen saalisaineisto ja sen vertailukelpoisuus

Kaupallisen kalastuksen saalisaineistona käytettiin Luonnonvarakeskuksen julkaisemia merialueen kaupallisen kalastuksen saalistilastoja. Tarkastelu kohdistettiin käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisesti tilastoruutuihin 47, 51 ja 52. Aineistosta tarkasteltiin keskeisten saalislajien vuotuisten saalismäärien kehitystä suhteessa suunnitelmassa kuvattuun lähtötilanteeseen ja tavoitteisiin.

Tilastoruudut eivät vastanneet Airisto–Velkuan kalatalousalueen rajoja, vaan kattoivat myös sen ulkopuolisia vesialueita. Saalistiedot kuvasivat siten kalatalousaluetta laajemman merialueen kehitystä. Niitä käytettiin alueellisen kehityssuunnan arviointiin, mutta niiden perusteella ei voitu määrittää täsmällisesti kalatalousalueen vesiltä pyydettyä saalista. Samojen tilastoruutujen käyttäminen eri vuosien tarkastelussa säilytti kuitenkin alueellisen rajauksen yhdenmukaisena.

Saalismäärien vertailussa otettiin huomioon, että kaupallinen saalis muodostui kalakantojen runsauden ja kalastustoiminnan yhteisvaikutuksesta. Kalastajien määrä, kalastukseen käytetty aika, pyydysten määrä ja pyyntimenetelmät vaikuttivat saaliisiin. Lisäksi kalastuksen kohdentuminen eri lajeihin, kalan kysyntä ja hinta, sääolot sekä hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamat haitat saattoivat muuttaa saalismääriä ilman vastaavaa muutosta kalakantojen runsaudessa. Kalastajien lukumäärä ei yksin kuvannut pyyntiponnistusta, sillä toiminnan laajuus vaihteli kalastajien välillä.

Saaliskehitystä tarkasteltiin lajikohtaisesti ja usean vuoden ajalta. Yksittäisten vuosien vaihtelun sijaan huomiota kiinnitettiin pidempiaikaisiin kehityssuuntiin. Pyyntiponnistukseen suhteutettujen yksikkösaalistietojen puuttuessa ei voitu luotettavasti erottaa, kuinka suuri osa saalismuutoksista johtui kalastuksen määrän muutoksista ja kuinka suuri osa kalakantojen kehityksestä.

Kaupallisen kalastuksen saalistilastot muodostivat käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisen perustan keskeisten kalakantojen ja kalastuksen kehityksen arvioinnille. Tuloksia tulkittiin kuitenkin yhdessä kalastajien kyselyvastausten ja muun saatavilla olleen tiedon kanssa. Saalistilastot osoittivat ilmoitetun kaupallisen saaliin kehityksen, mutta eivät yksin riittäneet osoittamaan kalakantojen vahvistumista tai heikkenemistä.

3.2 Keskeisten saalislajien saaliskehitys ja arviot kalakantojen tilasta

Keskeisten saalislajien kehitystä tarkasteltiin Luonnonvarakeskuksen kaupallisen kalastuksen saalistietojen perusteella vuosilta 2021–2025. Tarkasteluun yhdistettiin tilastoruutujen 47, 51 ja 52 saaliit. Ruudut kattoivat Airisto–Velkuan kalatalousaluetta laajemman merialueen, joten luvut eivät kuvanneet yksinomaan kalatalousalueen vesiltä pyydettyjä saaliita.

Saalistietoja täydennettiin Luken kanta-arvioilla ja yksikkösaalistiedoilla. Kuhan ja ahvenen populaatioanalyysit koskivat nimenomaan tilastoruutuja 47, 51 ja 52. Muiden lajien osalta hyödynnettiin Saaristomerta tai laajempaa merialuetta koskevia arvioita. Kuhan tarkastelussa käytettiin vuoden 2024 katsausta ja ahvenen, hauen, siian ja silakan tarkastelussa lokakuussa 2026 julkaistuja vuoden 2025 katsauksia.

Taulukko. Keskeisten saalislajien kaupalliset saaliit tilastoruuduissa 47, 51 ja 52 yhteensä vuosina 2021–2025, tonnia.

Laji	2021	2022	2023	2024	2025	Muutos 2021–2025
Kuha	83	82	83	125	134	61,4%
Ahven	296	481	398	490	433	46,3%
Hauki	22	22	21	28	25	13,6%
Siika	15	12	8	10	10	-33,3%
Silakka	8 710	5 340	7 248	4 049	8 477	-2,7%
Kuore	1 509	962	1 001	1 901	1 692	12,1%

Lähde: Luonnonvarakeskuksen saalistietoihin perustuva koontitaulukko ”Luke pyyntiruudut 2021–2025”. Saaliit ja muutosprosentit laskettiin taulukossa esitetyistä tuhannen kilogramman arvoista.

Kuha

Kuhan kaupallinen saalis pysyi vuosina 2021–2023 lähes ennallaan, 82–83 tonnissa. Vuonna 2024 saalis nousi 125 tonniin ja vuonna 2025 edelleen 134 tonniin. Tarkastelujakson alun ja lopun välinen kasvu oli noin 61 prosenttia. Kasvu painottui tilastoruutuun 47, jossa saalis nousi 37 tonnista 90 tonniin. Ruudun 51 saalis oli jakson alussa ja lopussa kymmenen tonnia, ja ruudussa 52 saalis väheni 36 tonnista 34 tonniin.

Luken kanta-arvio tuki saalistilastojen osoittamaa myönteistä kehitystä. Saaristomeren kuhan vuosiluokat 2018–2019 arvioitiin melko vahvoiksi. Kutukannan biomassa alkoi kasvaa vuonna 2021 ja ylitti vuonna 2023 pitkäaikaisen keskiarvon. Saaliin kasvu liittyi sekä kuhabiomassan ja kalojen keskikoon kasvuun että lisääntyneeseen pyyntiponnistukseen. Kanta-arvion viimeisiin vuosiin liittyi kuitenkin huomattavaa epävarmuutta.

Kuhan osalta saalistiedot ja kanta-arvio antoivat siten samansuuntaista näyttöä kehityksestä. Tulokset tukivat kalakannan elinvoimaisuutta ja saalistason nostamista koskevia tavoitteita, mutta kehitystä ei voitu suoraan kohdentaa kaikkiin Airisto–Velkuan kalatalousalueen osiin.

Ahven

Ahvenen kaupallinen saalis vaihteli 296–490 tonnin välillä. Vuoden 2025 saalis oli 433 tonnia eli noin 46 prosenttia suurempi kuin vuonna 2021, mutta noin 12 prosenttia pienempi kuin vuonna 2024. Tilastoruudun 47 saalis kasvoi jakson aikana 209 tonnista 328 tonniin. Ruudussa 51 vuosivaihtelu oli huomattavaa.

Luken vuoden 2025 kanta-arvio tarkensi korkeiden saaliiden antamaa kuvaa. Saaristomeren ahvenkannan biomassa kääntyi laskuun vuonna 2024, vaikka vähintään viisivuotiaiden yksilömäärä pysyi suunnilleen edellisvuoden tasolla. Vuoden 2025 verkkoyksikkösaalis oli 241 grammaa verkkovuorokautta kohti eli pitkäaikaista keskiarvoa, 263 grammaa, pienempi. Vuosiluokat 2018–2019 arvioitiin kohtalaisen vahvoiksi, mutta uusimmat kanta-arviot olivat epävarmimpia.

Ahvensaalis säilyi vuoden 2021 tasoon nähden korkeana, mutta biomassan lasku ja keskimääräistä pienempi verkkoyksikkösaalis muodostivat seurattavan heikkenemissignaalin. Saaliin kasvu koko tarkastelujaksolla ei siten yksin osoittanut kannan vahvistumista.

Hauki

Hauen kaupallinen saalis vaihteli 21–28 tonnin välillä. Vuonna 2021 saalis oli 22 tonnia ja vuonna 2025 yhteensä 25 tonnia. Tarkastelujakson suurin saalis saatiin vuonna 2024. Pääosa saaliista kertyi tilastoruudusta 47.

Luken mukaan Saaristomeren kaupalliset haukisaaliit olivat pitkällä aikavälillä vähentyneet, vaikka saalisalenema näytti viime vuosina tasaantuneen. Vuonna 2025 kaupallinen saalis pieneni edellisvuodesta, mutta verkkoyksikkösaalis kasvoi. Yksikkösaaliin tulkintaa rajoitti se, ettei haukeen kohdistunutta pyyntiponnistusta voitu luotettavasti erottaa muusta kaupallisesta kalastuksesta.

Vuosien 2021–2025 saalistiedot eivät osoittaneet hauen jatkuvaa vähenemistä tarkasteluruuduissa. Pidemmän aikavälin saalisalenema ja seurannan rajoitteet edellyttivät kuitenkin varovaisuutta kannan tilan arvioinnissa. Kokonaiskuvaa oli tarpeen täydentää vapaa-ajankalastusta ja paikallisia lisääntymisalueita koskevilla tiedoilla.

Siika

Siian kaupallinen saalis väheni 15 tonnista vuonna 2021 kahdeksaan tonniin vuonna 2023. Vuosina 2024 ja 2025 saalis oli kymmenen tonnia. Vuoden 2025 saalistaso jäi siten noin kolmanneksen vuoden 2021 tasoa pienemmäksi. Väheneminen painottui tilastoruutuun 47.

Luken rannikkoa koskevan arvion mukaan siikasaaliiden pitkän aikavälin väheneminen liittyi sekä siikojen lukumäärän että verkkopyynnin vähenemiseen. Verkkopyynnin vähentymiseen vaikuttivat myös hylkeiden aiheuttamat haitat. Vaellussiikasaaliit perustuivat suurelta osin istutuksiin ja pohjoisten jokien luonnontuotantoon. Nämä havainnot tarjosivat taustaa paikallisen kehityksen tulkintaan, mutta eivät eritelleet tarkasteluruutujen siikasaaliiden alkuperää tai muutosten syitä.

Siian saaliskehitys jäi suunnitelman tavoitteisiin nähden huolestuttavaksi. Saalisalenemaa ei kuitenkaan voitu tulkita suoraan vastaavansuuruiseksi kannan heikkenemiseksi. Jatkoselvityksiä edellyttivät erityisesti pyyntiponnistuksen muutokset, haittaeläinten vaikutukset ja istutusten tuloksellisuus.

Silakka

Silakan saalis vaihteli voimakkaasti. Vuonna 2021 saalis oli 8 710 tonnia ja vuonna 2024 tarkastelujakson pienin, 4 049 tonnia. Vuonna 2025 saalis nousi 8 477 tonniin eli lähes vuoden 2021 tasolle. Jakson alun ja lopun välinen ero jäi noin kolmeen prosenttiin.

Luken vuoden 2025 katsauksessa Itämeren pääaltaan ja Suomenlahden silakkakannan arvioitiin vahvistuneen. Vuoden 2024 vuosiluokka arvioitiin keskimääräistä suuremmaksi. Kanta-arvio koski kuitenkin tarkasteluruutuja huomattavasti laajempaa aluetta, eikä sillä voitu osoittaa yksittäisten paikallisten kutualueiden tilaa.

Laajempi kanta-arvio antoi siten myönteistä taustaa saaliskehityksen tarkasteluun. Tilastoruutujen saaliiden voimakkaan vuosivaihtelun syitä ei kuitenkaan voitu ratkaista pelkästään saalismäärien ja laajan kanta-arvion perusteella.

Kuore

Kuoreen kaupallinen saalis vaihteli 962–1 901 tonnin välillä. Vuonna 2021 saalis oli 1 509 tonnia ja vuonna 2025 yhteensä 1 692 tonnia. Tarkastelujakson suurin saalis saatiin vuonna 2024. Vuoden 2025 saalis oli noin 12 prosenttia suurempi kuin vuonna 2021.

Saaliiden alueellinen jakautuminen muuttui huomattavasti. Tilastoruudun 52 saalis kasvoi vuoden 2021 yhteensä 12 tonnista 238 tonniin vuonna 2025. Tämä korosti pyynnin kohdentumisen merkitystä saalismuutosten tulkinnassa.

Kuoreen huomattavat saaliit jokaisena tarkasteluvuonna tukivat näkemystä lajin kalastuksen vakiintumisesta osaksi tarkastelualueen kaupallista kalastusta. Tarkastelluista Luken lajikatsauksista ei kuitenkaan saatu kuoreelle vastaavaa alueellista kanta-arviota kuin kuhalle ja ahvenelle, joten kannan kehitystä koskevat päätelmät jäivät saalistietojen varassa epävarmoiksi.

Vertailu koko merialueen saaliskehitykseen

Vuosien 2024–2025 muutokset vastasivat pääosin koko Suomen merialueen kehitystä: kuha- ja silakkasaaliit kasvoivat, kun taas ahvenen, hauen ja kuoreen saaliit pienenivät. Siian saalis pysyi tarkasteluruuduissa aineiston tarkkuudella ennallaan, vaikka koko merialueen saalis kasvoi.

Samansuuntaisuus osoitti, etteivät muutokset olleet yksinomaan tarkastelualueelle ominaisia. Se ei kuitenkaan osoittanut niiden johtuneen samoista tekijöistä.

Kokonaisarvio

Keskeisten saalislajien kehitys vaihteli. Kuhan osalta saalistiedot ja kanta-arvio tukivat myönteistä kehityskuvaa. Ahvenen saalistaso säilyi korkeana, mutta biomassan lasku ja keskimääräistä pienempi verkkoyksikkösaalis edellyttivät seurantaa. Hauen saaliit pysyivät vuosina 2021–2025 suhteellisen vakaina, mutta pidemmän aikavälin kehitys oli heikompi. Siian saalisalenema korosti lisäselvitysten tarvetta. Silakan laaja kanta-arvio oli aiempaa myönteisempi, ja kuoreen saaliit osoittivat lajin merkityksen kaupalliselle kalastukselle.

Kaikkien keskeisten kalakantojen elinvoimaisuustavoitteen toteutumista ei voitu todeta yksiselitteisesti. Arvioinnissa oli tarpeen erottaa toisistaan kokonaissaaliin, yksikkösaaliin, yksilömäärän ja biomassan kehitys sekä huomioida kanta-arvioiden alueellinen kattavuus ja epävarmuus.

3.3 Kalastajien määrän, pyyntiponnistuksen ja kalastusmenetelmien kehitys

Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa kaupallisen kalastuksen tavoitteeksi asetettiin vähintään suunnittelukauden alun kalastajamäärän säilyttäminen. Tilastoruutujen 47, 51 ja 52 alueella tavoitteena oli vähintään 80 I-ryhmän kaupallista kalastajaa ja 120 aktiivista II-ryhmän kalastajaa. Luvut koskivat tarkasteluruutujen muodostamaa aluetta eivätkä yksinomaan Airisto–Velkuan kalatalousaluetta.

Vuosien 2021–2025 saaliskooste ei sisältänyt kalastajamääriä*), eikä väliarvioinnissa käytettävissä olleista aineistoista muodostunut vastaavaa vuosittaista seurantasarjaa I- ja II-ryhmän kalastajista. Kalastajamäärää koskevan tavoitteen toteutuminen jäi siten avoimeksi. Alueellisen määrän selvittäminen edellytti erillistä tietopoimintaa, jossa erotettiin rekisteröityneet ja tosiasiallisesti kalastaneet henkilöt sekä poistettiin usealla tilastoruudulla toimineiden päällekkäisyydet.

*) Elinvoimakeskukselle toimitettiin 20.10.2026 tietoluovutuspyyntö kaupallisten kalastajien lukumääristä. Pyyntöön ei ollut saatu vastausta 10.11.2026 mennessä.

Kuhan verkkokalastuksen pyyntiponnistus ja yksikkösaalis

Luken vuoden 2024 kuhakatsaus sisälsi alueellista tietoa verkkokalastuksen määrästä ja yksikkösaaliista. Saaristomeren kuhankalastuksen verkkopyyntiponnistus kasvoi vuonna 2024 selvästi ja oli 350 971 verkkovuorokautta. Verkkoyksikkösaalis oli 293 grammaa verkkovuorokautta kohti ja pysyi edellisvuoden suhteellisen korkealla tasolla.

Tilastoruutujen välillä esiintyi huomattavia eroja. Ruudussa 52 kuhan verkkoyksikkösaalis oli vuonna 2024 yhteensä 647 grammaa verkkovuorokautta kohti ja ruudussa 47 vastaavasti 244 grammaa. Ruudun 52 yksikkösaalis pysyi edellisvuoden korkealla tasolla, kun taas ruudussa 47 se kasvoi hieman.

Tiedot osoittivat, että kuhasaaliin kasvuun liittyi sekä lisääntynyt pyyntiponnistus että kannan biomassan ja kalojen keskikoon kasvu. Saaliin muutosta ei siten ollut perusteltua selittää yksinomaan kalastuksen lisääntymisellä tai kalakannan vahvistumisella.

Ahvenen verkkokalastus ja kalastusmenetelmien muutos

Luken vuoden 2025 ahvenkatsauksen mukaan ahvenen verkkopyyntiponnistus oli vähentynyt kaikilla merialueilla, vaikka väheneminen näytti viime vuosina paikoin hidastuneen tai pysähtyneen. Rannikon ahvensaaliit olivat samalla aiempaa enemmän rysäkalastuksen varassa. Tämä osoitti, että kokonaissaaliin kehitystä oli tarpeen tarkastella myös pyyntimenetelmittäin.

Saaristomeren ahvenen verkkoyksikkösaalis kasvoi vuonna 2025 hieman edellisvuoden jyrkän laskun jälkeen ja oli 241 grammaa verkkovuorokautta kohti. Se jäi kuitenkin pitkäaikaisen keskiarvon, 263 gramman, alapuolelle. Korkeana säilynyt kaupallinen kokonaissaalis ei siten tarkoittanut verkkokalastuksen saalisvarmuuden vastaavaa paranemista.

Hauen ja siian pyynnin tulkinta

Hauen verkkoyksikkösaalis kasvoi Saaristomerellä vuonna 2025, vaikka kaupallinen kokonaissaalis pieneni. Hauen kohdalla pyyntiponnistuksen määrittäminen oli kuitenkin erityisen epävarmaa, sillä hauki ei yleensä ollut kaupallisen kalastuksen varsinainen kohdelaji. Luken yksikkösaalislaskenta perustui tämän vuoksi rannikon kaupallisen kalastuksen kokonaispyyntiponnistukseen.

Siian osalta Luken arvio yhdisti pitkän aikavälin saalisaleneman sekä kalojen määrän, että verkkopyynnin vähenemiseen. Verkkopyynnin vähenemiseen vaikuttivat myös hylkeiden aiheuttamat haitat. Rysäkalastuksen osuus oli rannikkoa koskevassa tarkastelussa hienoisessa kasvussa, mutta tätä kehitystä ei voitu sellaisenaan kohdentaa Airisto–Velkuan kalatalousalueelle.

Kokonaisarvio ja seurannan kehittämistarpeet

Pyyntiponnistuksen kehitys vaihteli lajeittain ja menetelmittäin. Kuhan verkkopyynti lisääntyi Saaristomerellä vuonna 2024, kun taas ahvenen verkkopyynnin pidemmän aikavälin kehitys oli vähenevä. Kalastuksen määrää ei siten voitu kuvata yhdellä kaikkia lajeja ja pyyntimuotoja koskevalla kehityssuunnalla.

Luken tiedot täydensivät olennaisesti saaliskoostetta, mutta eivät muodostaneet kaikkien lajien ja kalastusmenetelmien osalta yhtenäistä vuosien 2021–2025 seurantaa. Jatkoseurannan tarpeiksi tunnistettiin aktiivisten kalastajien määrän selvittäminen ryhmittäin sekä pyyntiponnistuksen ja saaliiden kokoaminen menetelmittäin. Kalastajamäärän rinnalla oli tarpeen seurata toiminnan laajuutta, sillä sama kalastajamäärä saattoi tuottaa hyvin erilaisen pyyntiponnistuksen eri vuosina.

3.4 Muut seuranta-aineistot ja niitä täydentävät havainnot

Kaupallisen kalastuksen saalistilastoja täydennettiin Omakala-aineistolla, viehekalastuksen alueellista kohdentumista koskevalla tutkimustiedolla sekä kaupallisten kalastajien, kalastusoppaiden ja kalastusseurojen kyselyvastauksilla. Lisäksi tarkastelussa hyödynnettiin kalatalousalueen toiminnassa kertyneitä valvonta- ja kenttähavaintoja. Aineistot kuvasivat kalastusta eri näkökulmista, mutta niiden kohderyhmät, alueellinen kattavuus ja keruumenetelmät poikkesivat toisistaan.

Omakala-aineisto

Vuosien 2022–2026 Omakala-aineisto täydensi tietoa erityisesti vapaa-ajankalastuksen saalislajeista, kalastusmenetelmistä sekä saaliiksi otettujen ja vapautettujen kalojen määristä. Saalista ilmoittaneiden henkilöiden määrä kasvoi vuoden 2022 yhteensä 27 henkilöstä 111 henkilöön vuonna 2025. Ilmoittajajoukon kasvu lisäsi havaintojen määrää, mutta samalla vaikeutti vuosittaisten saalismäärien vertailua.

Ahven, kuha ja hauki olivat aineistossa keskeisiä saalislajeja. Vapautettuja kaloja koskevat ilmoitukset toivat tarkasteluun tietoa myös kalastuksesta, joka ei näkynyt kaupallisen kalastuksen saalistilastoissa. Ilmoitettujen kalamäärien kasvu ei kuitenkaan sellaisenaan osoittanut kalakantojen vahvistumista, sillä tuloksiin vaikuttivat ilmoittajien määrän ja ilmoitusaktiivisuuden muutokset. Vuoden 2026 tiedot olivat arviointihetkellä keskeneräisiä.

Viehekalastuksen alueellista kohdentumista koskeva tutkimustieto

Kalastonhoitomaksun suorittaneille suunnattuun kyselytutkimukseen perustuva tieto täydensi käsitystä alueen merkityksestä viehekalastuskohteena. Se tarjosi Omakala-ilmoituksia laajemman näkökulman kalastuksen alueelliseen kohdentumiseen. Aineistojen suoraa vertailua rajoittivat kuitenkin erilaiset kohderyhmät ja tiedonkeruumenetelmät. Kalastonhoitomaksun suorittaneisiin kohdistunut tutkimus ei kattanut kaikkia vapaa-ajankalastajia tai kalastusmuotoja, eikä Omakalan käyttäjäkunta muodostanut vastaavaa tutkimusotosta.

Kalastajien, kalastusoppaiden ja kalastusseurojen havainnot

Kyselyvastaukset täydensivät tilastotietoja kalastuksen käytännön olosuhteista, saaliiden saatavuudesta ja toimintaedellytyksistä. Ne tarjosivat mahdollisuuden tunnistaa paikallisia muutoksia ja ongelmia, jotka eivät erottuneet laajojen tilastoruutujen saalismääristä. Kalastusoppaiden ja kalastusseurojen vastaukset täydensivät erityisesti vapaa-ajankalastusta koskevaa tarkastelua.

Vastauksia käytettiin laadullisena aineistona. Eri vastaajien samansuuntaiset havainnot vahvistivat tarvetta tarkastella kyseisiä kysymyksiä lähemmin, mutta eivät yksin osoittaneet kalakannan muutoksen suuruutta tai syytä. Vastaajamäärien pienuus ja kalastusalueiden erilaisuus rajoittivat tulosten yleistämistä.

Valvonta- ja kenttähavainnot

Kalastuksenvalvonnassa ja muussa kenttätyössä kertyi havaintoja kalastajista, käytetyistä pyydyksistä, lupien noudattamisesta sekä kalastuspaikkojen käytöstä ja saavutettavuudesta. Havainnot täydensivät kuvaa alueen kalastuksesta ja auttoivat kohdentamaan neuvontaa, valvontaa ja kehittämistoimia.

Valvontakäynnit ja kenttähavainnot kohdistuivat kuitenkin tiettyihin paikkoihin ja ajankohtiin. Niistä ei muodostunut satunnaisotantaa, jonka perusteella olisi voitu arvioida koko kalatalousalueen kalastajamääriä, kalastusrasitusta tai kalakantojen tilaa.

Täydentävien aineistojen keskeinen hyöty oli kaupallisia saalistilastoja laajemman kokonaiskuvan muodostaminen. Niiden avulla tunnistettiin jatkoselvityksiä edellyttäneitä kysymyksiä sekä seurannan puutteita. Kalakantojen kehitystä koskevissa johtopäätöksissä painotettiin eri aineistojen samansuuntaisuutta ja tuotiin esille tilanteet, joissa tiedot jäivät riittämättömiksi.

3.5 Kalakantojen ja kalastuksen seurannan tietotarpeet

Väliarvioinnissa keskeiseksi tietotarpeeksi tunnistettiin kalakantojen muutosten ja kalastuksen määrän muutosten erottaminen toisistaan. Kaupalliset saalistilastot muodostivat seurannan perustan, mutta niiden rinnalle tarvittaisiin tietoa aktiivisista kalastajista, pyyntiponnistuksesta, yksikkösaaliista ja saaliin rakenteesta. Luken kuha- ja ahvenarviot täydensivät tätä tietopohjaa tilastoruutujen 47, 51 ja 52 tasolla. Kalatalousalueen sisäisten erojen arviointi jäi kuitenkin rajallisemmaksi.

Kaupallisen kalastuksen määrän ja rakenteen seuranta

Kalastajamäärää koskevan osatavoitteen arvioimiseksi tarvittaisiin vuosittaiset tiedot tarkastelualueella tosiasiallisesti kalastaneista I- ja II-ryhmän kalastajista. Rekisteröityneiden kalastajien määrä olisi tarpeen erottaa aktiivisten kalastajien määrästä. Lisäksi usealla tilastoruudulla kalastaneiden henkilöiden päällekkäisyydet tulisi huomioida alueellisia kokonaismääriä laskettaessa.

Pyyntiponnistuksen seurannassa tarvittaisiin menetelmäkohtaisia tietoja pyydysten määrästä ja pyyntiajasta. Kuhan ja ahvenen verkkokalastuksesta saatavilla olleet tiedot osoittivat yksikkösaaliiden merkityksen kokonaissaaliiden tulkinnassa. Vastaavaa tarkastelua voitaisiin mahdollisuuksien mukaan laajentaa muihin keskeisiin lajeihin ja pyyntimuotoihin. Kalastusmenetelmien muutokset tulisi huomioida, jotta esimerkiksi verkko- ja rysäkalastuksen erilainen kehitys ei jäisi kokonaissaaliiden taakse.

Kalakantojen rakenne ja lisääntyminen

Kuhan ja ahvenen osalta keskeiseksi tarpeeksi tunnistettiin Luken vuosiluokka-, biomassa- ja yksikkösaalisarjojen jatkuva seuraaminen. Ahvenen biomassan lasku korosti tarvetta tarkastella kokonaissaaliin lisäksi kalojen yksilömäärän ja keskikoon kehitystä.

Hauen osalta tarvittaisiin kaupallisia saalistietoja täydentävää paikallista seurantaa. Lisääntymisalueiden tilan, poikastuotannon sekä saaliskalojen koko- ja ikärakenteen seuranta voisi tarjota lisätietoa kannan kehityksestä. Kalatalousalueella toistettavat, yhdenmukaisesti toteutetut koekalastukset voisivat täydentää laajojen tilastoruutujen tietoja. Seurannan suunnittelussa olisi kuitenkin määriteltävä etukäteen kohdelajit ja tutkimuskysymykset sekä arvioitava menetelmien soveltuvuus.

Siikaistutusten tuloksellisuus ja siikasaaliiden alkuperä

Siian saalisalenema nosti esille tarpeen selvittää istutusten tuottoa sekä kalastuksen ja haittaeläinten vaikutuksia saaliiseen. Istutusmäärien rinnalle tarvittaisiin tietoa istutettujen kalojen selviytymisestä ja päätymisestä saaliiksi. Myös istutuskannan, poikaskoon ja istutuspaikan merkitystä voitaisiin selvittää yhteistyössä tutkimuksen ja muiden kalatalousalueiden kanssa.

Saalissiikojen alkuperän selvittäminen olisi tärkeää, sillä saaliit saattoivat koostua eri kannoista ja muualta vaeltaneista yksilöistä. Paikallisen istutustoiminnan tuloksellisuutta ei siksi voitu arvioida pelkästään lähialueen kaupallisten siikasaaliiden perusteella.

On huomioitava lisäksi, että Airisto-Velkuan kalatalousalueella siian kohdennettu kaupallinen kalastus on varsin vähäistä. Siikaistutukset ovatkin lähinnä suunnattu siianonkijoiden tarpeisiin.

Vapaa-ajankalastuksen ja kalastusopastoiminnan seuranta

Vapaa-ajankalastuksen osalta tarvittaisiin nykyistä kattavampaa tietoa kalastajien määrästä, kalastuspäivistä, kalastusmenetelmistä sekä saaliiksi otetuista ja vapautetuista kaloista. Omakala-aineisto täydensi seurantaa, mutta sen edustavuutta ja ilmoitusaktiivisuuden muutoksia olisi tarpeen arvioida erikseen. Ilmoitusmäärän kasvua ei voitu käyttää suoraan kalastuksen tai kalakantojen kehityksen mittarina.

Seurantaa olisi mahdollista vahvistaa toistettavilla kyselyillä ja vapaaehtoisella saaliskirjanpidolla. Kalastusoppaiden säännöllisesti kirjatuista kalastuspäivistä, kohdealueista, saaliista ja pyyntiin käytetystä ajasta voisi muodostua täydentävä seuranta-aineisto. Vertailukelpoisuus edellyttäisi kuitenkin yhdenmukaisia kirjauskäytäntöjä sekä kalastusmenetelmien ja toiminta-alueiden muutosten huomioimista.

Haittaeläinten vaikutusten seuranta

Hylkeiden ja merimetsojen vaikutusten arviointiin tarvittaisiin eläinmäärien seurannan lisäksi järjestelmällisiä tietoja saalis- ja pyydysvahingoista, pyynnin keskeytymisestä sekä kalastuspaikkojen vaihtamisesta. Pelkät vahingoittuneiden kalojen määrät eivät kuvanneet kaikkia kalastukselle aiheutuneita haittoja.

Haittojen vähentämistoimien arviointia varten tarvittaisiin mahdollisuuksien mukaan vertailukelpoisia havaintoja ennen toimenpiteitä ja niiden jälkeen. Samalla olisi huomioitava pyyntiponnistuksen, sääolojen ja eläinten liikkumisen muutokset. Näin voitaisiin parantaa edellytyksiä erottaa toimenpiteiden vaikutukset muusta vaihtelusta.

Seurannan toteuttaminen ja arviointimittarit

Seurannan kehittämisessä voitaisiin painottaa olemassa olevien aineistojen hyödyntämistä ja yhteistyötä Luken, kalastajien, kalastusoppaiden, vesialueiden omistajien ja lähialueen kalatalousalueiden kanssa. Uusi tiedonkeruu olisi perusteltua kohdentaa kysymyksiin, joihin nykyiset aineistot eivät vastanneet. Seurannan laajuus ja toteutustavat tulisi sovittaa käytettävissä oleviin resursseihin.

Seuraavaa arviointikierrosta varten olisi hyödyllistä määritellä kullekin osatavoitteelle seurattava mittari, lähtötaso, tavoitetaso, tietolähde ja vastuullinen tiedon kokoaja. Ensisijaisia tehtäviä voisivat olla aktiivisten kaupallisten kalastajien määrän selvittäminen, keskeisten lajien pyyntiponnistus- ja yksikkösaalistietojen kokoaminen sekä paikallisen kalakanta- ja vapaa-ajankalastusseurannan suunnittelu. Näiden avulla vuoden 2031 arvioinnissa voitaisiin tavoitella nykyistä täsmällisempää arviota sekä kalakantojen kehityksestä että toteutettujen toimien tuloksista.

4. Kalastuksen toimintaedellytykset

4.1 Kaupallinen kalastus

Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa kaupallisen kalastuksen tavoitteena oli toiminnan houkuttelevuuden ja toimintaedellytysten paraneminen. Tavoitteisiin kuuluivat aktiivisten kalastajien määrän säilyminen, tärkeimpien rannikkolajien saalistason nostaminen sekä vajaasti hyödynnettyjen lajien kalastuksen vakiintuminen. Väliarvioinnissa toimintaedellytyksiä tarkasteltiin saaliskehityksen, Luken kanta-arvioiden sekä kalatalousalueen toteuttamien edistämistoimien perusteella. Kaupallisille kalastajille suunnatun kyselyn avulla koottiin lisäksi toimijoiden kokemuksia kalastuksen esteistä ja kehittämistarpeista.

Kalavarat ja saaliin saatavuus

Kalavarojen kehitys tarjosi kaupalliselle kalastukselle sekä mahdollisuuksia että epävarmuustekijöitä. Tilastoruutujen 47, 51 ja 52 kuhasaalis kasvoi vuosina 2021–2025 yhteensä 83 tonnista 134 tonniin. Myös Luken kanta-arvio tuki kuhan myönteistä kehityskuvaa. Ahvensaalis oli tarkastelujakson lopussa vuoden 2021 tasoa suurempi, mutta kannan biomassan lasku ja keskimääräistä pienempi verkkoyksikkösaalis edellyttivät seurantaa.

Siikasaalis jäi selvästi tarkastelujakson alun tasoa pienemmäksi, mikä korosti siian kalastukseen liittyvien ongelmien ja istutusten tuloksellisuuden selvittämistarvetta. Kuoreen huomattavat saaliit puolestaan osoittivat lajin merkityksen tarkastelualueen kaupalliselle kalastukselle. Silakkasaaliiden voimakas vuosivaihtelu kuvasi tarvetta tarkastella eri kalastusmuotojen edellytyksiä erikseen.

Saalismäärät eivät yksin kuvanneet toiminnan taloudellista tulosta. Saaliin saatavuuden lisäksi toimintaedellytysten arviointi olisi edellyttänyt tietoa kalan tuottajahinnoista, kustannuksista, työmäärästä ja saaliin markkinointimahdollisuuksista. Saaliin kasvu ei siten sellaisenaan osoittanut kannattavuuden tai alan houkuttelevuuden paranemista.

Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamat haitat

Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien haittojen vähentäminen oli käyttö- ja hoitosuunnitelmassa keskeinen keino kaupallisen kalastuksen edellytysten parantamiseksi. Haittoihin kuuluivat pyydysten rikkoutuminen, saaliskalojen vahingoittuminen ja kalojen karkottuminen pyyntivesiltä. Vaikutusten arvioinnissa oli tarpeen huomioida myös mahdolliset muutokset kalastuspaikkojen käytössä ja pyyntiin käytetyssä ajassa.

Hylkeenmetsästys kaupallisen kalastuksen tukena

Hylkeenmetsästyksellä pyrittiin vähentämään kaupalliselle kalastukselle aiheutuneita pyydysvahinkoja ja saalismenetyksiä. Vuoden 2025 toimintakertomuksen mukaan Airisto–Velkuan kalatalousalueen vesiltä ja lähialueilta poistettiin vuoden aikana vähintään 60 harmaahyljettä eli hallia. Harmaahylkeiden metsästys oli kuulunut myös kalatalousalueen toiminnanjohtajan tehtäviin vuodesta 2018 lähtien.

Toimenpiteistä huolimatta hylkeiden raportoitiin aiheuttaneen edelleen merkittäviä haittoja. Pyydysten ja saaliskalojen vahingoittumisen lisäksi toimintakertomuksessa nostettiin esille kalojen karkottuminen pyyntipaikoilta. Hylkeenkestävät pyydykset eivät siten yksin ratkaisseet ongelmaa.

Metsästysmahdollisuuksien parantamiseksi vesialueiden ja maanomistajia kannustettiin myöntämään alueilleen hylkeenmetsästyksen edellyttämiä lupia. Kalatalousalue osallistui vuonna 2025 myös hyljekarkottimia koskevaan yhteistyöhön ja koulutukseen. Haittojen vähentämisessä edistettiin siten metsästyksen rinnalla muiden torjuntakeinojen tuntemusta.

Toteutunut metsästys edisti käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaista tavoitetta aktiivisesta hylkeenpyynnistä. Poistettujen eläinten määrä ei kuitenkaan yksin osoittanut kalastukselle aiheutuneiden haittojen vähentyneen. Vaikuttavuuden arviointia voitaisiin vahvistaa kokoamalla samoilta pyyntialueilta tietoja hyljehavainnoista, saalis- ja pyydysvahingoista sekä kalastuksen jatkumisesta ennen toimenpiteitä ja niiden jälkeen.

Lähde: Airisto–Velkuan kalatalousalueen toimintakertomus 2025, luvut 3.1, 3.12 ja 5.

Kalatalousalue toteutti merimetsojen pesintään kohdistuneita toimenpiteitä ja tuki suojametsästystä. Kesällä 2026 Suomessa laskettiin noin 30 084 merimetson pesää. Pesimäkanta pieneni edellisvuodesta noin kuusi prosenttia eli vajaalla 2 000 pesällä. Airisto-Velkuan kalatalousalueen aktiivit poistivat keväällä poikkeusluvan nojalla yhteensä 2 244 merimetson pesää ja pesän alkua Mynälahden Loukkeenkarilta ja Tornikarilta sekä Rouhun Korkialuodonkarilta. Näiden saarten yhteenlaskettu merimetsopesien lukumäärä väheni 37 prosenttia. Toimet osoittivat suunnitelman toimeenpanon edenneen, mutta eivät yksin osoittaneet kaupalliselle kalastukselle aiheutuneiden haittojen vähentyneen. Vaikuttavuuden arviointia varten tarvittaisiin järjestelmällistä vahinko- ja pyyntiponnistustietoa sekä kalastajien havaintoja samoilta alueilta eri vuosina.

Pyyntialueet ja kalastuksen infrastruktuuri

Soveltuvien vesialueiden saatavuus, kalastusoikeuksien jatkuvuus ja käytännössä toimivat lupajärjestelyt muodostivat kaupallisen kalastuksen keskeisiä edellytyksiä. Vesialueiden omistajien yhteistyön edistäminen voisi helpottaa kalastuksen järjestämistä ja toiminnan suunnittelua nykyistä laajemmilla alueilla.

Kalatalousalue toi alueellisessa edunvalvonnassaan esille kaupallisen kalastuksen tilantarpeita sekä kalasatamien merkitystä. Teersalon ja Särkänsalmen kaltaisten satamien huomioiminen alueidenkäytön suunnittelussa tuki kalastuksen infrastruktuurin säilyttämistä koskevia tavoitteita. Lausuntojen antaminen ei kuitenkaan vielä osoittanut satamapalvelujen tai kalastajien käytännön toimintaedellytysten parantuneen.

Kalastajien määrä ja toiminnan jatkuvuus

Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa tavoitteeksi asetettiin vähintään 80 I-ryhmän kaupallisen kalastajan ja 120 aktiivisen II-ryhmän kalastajan säilyminen tilastoruutujen 47, 51 ja 52 alueella. Käytettävissä olleista aineistoista ei muodostunut vastaavaa vuosittaista kalastajamäärien seurantasarjaa, joten tavoitteen toteutuminen jäi avoimeksi.

Toiminnan jatkuvuuden arvioinnissa olisi kalastajamäärän lisäksi hyödyllistä seurata toiminnan laajuutta, uusien kalastajien aloittamista ja kalastuksesta luopumista. Näin voitaisiin arvioida, säilyikö alueella riittävästi aktiivista kalastustoimintaa ja millaista tukea toiminnan jatkaminen tai aloittaminen edellyttäisi.

Kokonaisarvio ja kehittämistarpeet

Kaupallisen kalastuksen toimintaedellytysten ei voitu todeta parantuneen yhtenäisesti kaikilla osa-alueilla. Kuhan myönteinen kehitys ja kuoreen vakiintunut saalis tarjosivat toiminnalle mahdollisuuksia. Siikasaaliiden aleneminen, ahvenkannan kehitykseen liittynyt epävarmuus sekä haittaeläinten vaikutukset korostivat kuitenkin lajien ja kalastusmuotojen erilaista tilannetta.

Kalatalousalue edisti toimintaedellytyksiä haittaeläintoimilla ja alueellisella edunvalvonnalla. Tavoitteen saavuttamisen arviointia rajoittivat kuitenkin erityisesti aktiivisten kalastajien määrää, kannattavuutta ja haittojen muutoksia koskevien tietojen puutteet. Jatkossa seurantaa voitaisiin täydentää toistettavalla kalastajakyselyllä sekä alueellisilla kalastajamäärä-, pyyntiponnistus- ja vahinkotiedoilla. Kehittämistoimet olisi perusteltua kohdentaa kalastajien tunnistamiin keskeisiin esteisiin ja niiden ratkaisumahdollisuuksiin.

4.2 Kalastusopastoiminta

Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa kalastusopastoiminta liittyi tavoitteeseen, jonka mukaan alue säilyisi ja kehittyisi kiinnostavana kohteena. Opastoiminnalla tavoiteltiin myös lupatuloja vesialueiden omistajille ja kalavesien hoitoon. Väliarvioinnissa toimintaedellytysten tarkastelua varten toteutettiin kalastusoppaille kysely, jossa selvitettiin toiminta-alueita, kalastuspäivien määrää, keskeisiä saalislajeja sekä toiminnassa viiden vuoden aikana tapahtuneita muutoksia.

Kalavarat ja kalastuskohteen vetovoima

Kalastusopastoiminnan edellytyksiä arvioitaessa olennaisia olivat tavoiteltujen saalislajien saatavuus, kalastusympäristön laatu ja mahdollisuus järjestää asiakkaille onnistuneita kalastuspäiviä. Kaupallisen kalastuksen saalistilastot ja Luken kanta-arviot tarjosivat tähän taustatietoa, mutta eivät suoraan kuvanneet opastetun vapakalastuksen saalisvarmuutta tai asiakkaiden kokemuksia.

Kuhan myönteinen saalis- ja biomassakehitys tarjosi lähtökohtaisesti mahdollisuuksia myös opastoiminnalle. Ahvenen osalta korkean kaupallisen saalistason rinnalla havaittu biomassan lasku korosti seurannan tarvetta. Hauen kaupalliset saalistiedot eivät puolestaan yksin riittäneet kuvaamaan opastoiminnan kannalta tärkeiden kalastuspaikkojen tai eri kokoluokkien kalojen saatavuutta. Kalastusoppaiden paikallisilla havainnoilla oli siten merkitystä tilastotietojen täydentämisessä.

Kalastusalueet ja käytännön toimintaedellytykset

Kalastusalueiden saavutettavuus, toimivat veneenlaskupaikat, pysäköinti ja asiakkaiden turvallinen siirtyminen veneisiin muodostivat opastoiminnan käytännön edellytyksiä. Kalatalousalueella tehty kalastuspaikkojen ja saavutettavuuden tarkastelu tuki kalastusmahdollisuuksien kehittämistä, mutta sen vaikutusta opastoiminnan määrään tai taloudelliseen tulokseen ei voitu osoittaa käytettävissä olleilla tiedoilla.

Vesialueiden omistajien yhteistyö ja selkeät lupajärjestelyt voisivat helpottaa palvelujen suunnittelua ja monipuolistaa kalastusmahdollisuuksia. Lupatarjonnan kehittämisessä olisi hyödyllistä selvittää oppaiden käytännön tarpeita sekä omistajien mahdollisuuksia tarjota toimintaan soveltuvia alueita ja lupia.

Toiminnan kehityksen arviointi

Kalastusopastoiminnan kehitystä ei voitu päätellä alueen kokonaissaaliiden tai Omakala-ilmoitusten määrän perusteella. Arviointi edellytti erillisiä tietoja aktiivisten oppaiden määrästä, toteutuneista kalastuspäivistä, asiakasmääristä ja toiminnan alueellisesta kohdentumisesta. Myös toiminnan kausiluonteisuus ja vaihtelu yritysten välillä oli tarpeen huomioida.

Kyselyvastaukset muodostivat laadullisen aineiston, jonka avulla voitiin tarkastella vastaajien kokemuksia ja tunnistaa kehittämiskysymyksiä. Niiden perusteella ei kuitenkaan voitu ilman kattavaa lähtö- ja vertailutietoa

määrittää koko kalatalousalueen opastoiminnan kasvua tai vähenemistä. Myöskään opastoiminnasta vesialueiden omistajille ja kalavesien hoitoon kertyneiden lupatulojen kehitystä ei voitu todentaa käytettävissä olleiden tietojen perusteella.

Kokonaisarvio ja kehittämistarpeet

Kalastusopastoimintaa koskevan osatavoitteen toteutumisen arviointi jäi osittain laadullisten havaintojen varaan. Kalakantoja koskeva tieto täydensi käsitystä toiminnan luonnonvaraperustasta, mutta ei yksin osoittanut palvelujen kysynnän, kannattavuuden tai toimintaedellytysten paranemista.

Jatkossa kehitystä voitaisiin seurata toistettavalla, suppealla opaskyselyllä. Seurattavia tietoja voisivat olla kalastuspäivät, asiakasmäärät, keskeiset kohdelajit ja toiminta-alueet sekä toiminnan tärkeimmät esteet. Yhdenmukainen seuranta auttaisi kohdentamaan kalastuspaikkojen, lupajärjestelyjen ja muun yhteistyön kehittämistä opastoiminnan todellisiin tarpeisiin.

4.3 Vapaa-ajankalastus

Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa tavoitteena oli Airisto–Velkuan kalatalousalueen säilyminen ja kehittyminen kiinnostavana vapaa-ajankalastuskohteena. Kalastuksen määrä pyrittiin säilyttämään vähintään suunnittelukautta edeltäneellä tasolla. Lisäksi tavoitteena oli, että vapaa-ajankalastus tuotti lupatuloja vesialueiden omistajille ja kalavesien hoitoon. Väliarvioinnissa toimintaedellytyksiä tarkasteltiin kalastusmahdollisuuksien, lupatarjonnan, saavutettavuuden ja käytettävissä olleiden seuranta-aineistojen perusteella.

Kalavarat ja kalastusmahdollisuudet

Ahven, kuha ja hauki olivat Omakala-aineistossa keskeisiä saalislajeja. Kaupallisen kalastuksen saalistiedot ja Luken kanta-arviot täydensivät käsitystä näiden lajien kehityksestä, mutta eivät suoraan kuvanneet vapaa-ajankalastajien saalisvarmuutta tai paikallisten kalastuskohteiden tilaa.

Kuhan myönteinen kehityskuva tarjosi edellytyksiä kalastuksen jatkumiselle, kun taas ahvenen biomassan lasku korosti seurannan tarvetta. Hauen osalta paikalliset havainnot olivat tärkeitä laajoja alueita koskevien saalistietojen täydentämisessä. Kalastusmahdollisuuksien säilymisen kannalta olennaisia olivat kalakantojen lisäksi lisääntymisalueiden tila, vedenlaatu ja soveltuvien kalastuspaikkojen saatavuus.

Siikaistutuksilla tuettiin siikaan kohdistuvia kalastusmahdollisuuksia. Istutusten toteutuminen ei kuitenkaan yksin osoittanut vapaa-ajankalastuksen saaliiden tai kalastuskohteiden vetovoiman parantuneen. Sosiaalisen median siianonginta

Lupatarjonta ja vesialueiden omistajien yhteistyö

Alueen lupatarjontaan kuuluivat Airiston ja Velkuan Pohjakylän yhtenäisluvat sekä siianonginnan yhtenäislupa. Lupajärjestelyt mahdollistivat erilaisia kalastusmuotoja ja muodostivat käytännön perustan vesialueiden omistajien yhteistyölle.

Yhtenäislupien merkitystä oli tarpeen arvioida lupa-alueiden pinta-alan lisäksi niiden käytettävyyden, ehtojen selkeyden, lupamyynnin ja kalastajilta saadun palautteen perusteella. Pelkkä lupa-alueen olemassaolo ei osoittanut kalastuksen määrän tai lupatulojen kasvua. Jatkossa lupamyynnin kehitystä voitaisiin seurata yhdenmukaisesti ja selvittää mahdollisuuksia nykyisten lupa-alueiden laajentamiseen tai uusien muodostamiseen.

Kalastuspaikkojen saavutettavuus

Kalastuspaikkojen saavutettavuutta edistettiin kartoittamalla rantakalastuspaikkoja ja niiden kehittämismahdollisuuksia. Tarkastelussa olivat muun muassa lossirantojen ympäristöt ja muut rannalta

kalastukseen soveltuvat kohteet. Huomiota kiinnitettiin myös esteettömyyteen ja mahdollisuuksiin kehittää kalastuspaikkoja erilaisille käyttäjäryhmille.

Kartoitus lisäsi tietoa mahdollisista kohteista, mutta ei vielä osoittanut niiden käytettävyyden parantuneen. Kohteiden kehittäminen voisi edellyttää maan- ja vesialueiden omistajien kanssa tehtäviä sopimuksia sekä pysäköinnin, kulkureittien, turvallisuuden ja kunnossapidon järjestämistä. Veneestä tapahtuvan kalastuksen osalta toimivat veneenlaskupaikat ja riittävät pysäköintimahdollisuudet olivat vastaavasti tärkeitä.

Tiedotus, neuvonta ja kalastuksenvalvonta

Kalatalousalue tiedotti kalastusluvista, kalastusmahdollisuuksista ja kalastusta koskevista määräyksistä. Kalastuksenvalvonnalla ja sen yhteydessä annetulla neuvonnalla tuettiin lupaehtojen ja kalastusmääräysten noudattamista sekä vastuullisia kalastuskäytäntöjä.

Tiedotuksen saavutettavuutta voitaisiin edelleen kehittää selkeillä kartoilla, ajantasaisilla lupaohjeilla ja tarvittaessa erikielisellä aineistolla. Kalastuspaikoilla annettava neuvonta voisi täydentää verkkoviestintää ja tavoittaa myös satunnaisia kalastajia.

Kalastuksen määrän ja saaliiden seuranta

Omakala-aineiston kattavuus kasvoi suunnittelukaudella: saalista ilmoittaneiden henkilöiden määrä nousi vuoden 2022 yhteensä 27 henkilöstä 111 henkilöön vuonna 2025. Tämä lisäsi havaintoja alueen vapaa-ajankalastuksesta, mutta ei osoittanut kalastajien kokonaismäärän tai kalastusrasituksen vastaavaa kasvua. Tuloksiin vaikuttivat palvelun käytön ja ilmoitusaktiivisuuden muutokset.

Kalastusseurojen kyselyyn saatiin kaksi vastausta. Ne täydensivät laadullista tarkastelua, mutta eivät muodostaneet edustavaa otosta alueen vapaa-ajankalastajista. Käytettävissä olleiden aineistojen perusteella ei voitu yksiselitteisesti arvioida, säilyikö vapaa-ajankalastuksen kokonaismäärä suunnittelukautta edeltäneellä tasolla.

Kokonaisarvio ja kehittämistarpeet

Vapaa-ajankalastuksen edellytyksiä tuettiin istutuksilla, lupatarjonnalla, tiedotuksella, valvonnalla ja kalastuspaikkojen kehittämisen valmistelulla. Vuonna 2026 valmistuu kalastonhoitomaksuista osarahoitusta saanut Rantakalastuspaikkojen kartoitushanke. Nämä toimet edistivät käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpanoa. Kalastuksen kokonaismäärää ja lupatuloja koskevien tavoitteiden saavuttaminen jäi kuitenkin osittain avoimeksi.

Jatkossa kehittämistä voitaisiin kohdentaa helposti saavutettaviin kalastuspaikkoihin, selkeisiin lupajärjestelyihin ja kalastajien tarpeita palvelevaan tiedotukseen. Vaikutusten arviointia voitaisiin vahvistaa seuraamalla lupamyyntiä, kalastuspaikkojen käyttöä ja kalastajien kokemuksia sekä täydentämällä Omakala-aineistoa toistettavilla kyselyillä.

4.4 Kyselyissä ja haastatteluissa esiin nousseet esteet ja kehittämistarpeet

Tarkastelu perustui kaupallisille kalastajille, kalastusoppaille ja kalastusseuroille suunnattujen kyselyjen vastauksiin. Vastauksissa nousivat esille kalakantojen tila, haittaeläimet, meriympäristön muutokset, kalastusalueiden käyttö sekä toiminnan taloudelliset ja käytännölliset edellytykset. Näkemykset vaihtelivat kalastajaryhmien välillä ja myös niiden sisällä. Aineistoa käsiteltiin laadullisesti, eikä pienten vastaajamäärien perusteella tehty koko kalatalousaluetta koskevia yleistyksiä.

Kalakantojen tila ja saalisvarmuus

Kalojen saatavuus oli eri vastaajaryhmille keskeinen toimintaedellytys. Useat kalastusoppaat nostivat esille haukisaaliiden vähenemisen, ja osassa vastauksista kuvattiin myös haukien keskikoon pienentymistä. Hauen heikentynyt saatavuus koettiin opastoiminnan vetovoimaa ja palvelujen suunnittelua rajoittavaksi tekijäksi.

Kaupallisten kalastajien vastauksissa nousi puolestaan esille huoli suurten ahventen ja ahvensaaliiden vähenemisestä.

Kuhan kehityksestä esitettiin toisistaan poikkeavia havaintoja. Osa vastaajista kertoi saaliiden ja kalojen koon kasvaneen, kun taas osa kuvasi saaliiden heikentyneen tai alamittaisten kalojen suuren osuuden vaikeuttaneen kalastusta. Ahvenen ja meritaimenen tilanteestakin esitettiin erilaisia arvioita. Havainnot korostivat paikallisten erojen, käytettyjen kalastusmenetelmien ja tarkastelujaksojen merkitystä.

Kehittämisehdotuksiin kuuluivat kalakantojen seurannan vahvistaminen, lisääntymisalueiden kunnostaminen ja turvaaminen sekä istutukset. Istutettavista lajeista ja kalastuksen säätelytarpeista ei kuitenkaan vallinnut yhtenäistä näkemystä. Ehdotuksia olisi siksi perusteltua arvioida lajikohtaisen tutkimustiedon, paikallisten olosuhteiden ja toimenpiteiden odotettavissa olevan hyödyn perusteella.

Hylkeiden ja merimetsojen vaikutukset

Hylkeet nousivat keskeiseksi haitaksi kaupallisten kalastajien vastauksissa. Myös merimetsojen vaikutukset mainittiin useissa vastauksissa. Haittaeläinten määrän ja vaikutusten vähentämistä pidettiin tärkeänä toiminnan jatkuvuudelle.

Kalastusoppaiden näkemykset poikkesivat toisistaan. Osa liitti hylkeet ja merimetsot kalojen siirtymiseen, saalisparvien hajoamiseen tai kalakantojen heikkenemiseen. Yksi vastaaja ei kokenut niiden vaikuttaneen opastoimintaan, ja toisessa vastauksessa eläinten kohtaaminen kuvattiin myös asiakkaita kiinnostavaksi luontoelämykseksi.

Vastausten perusteella haittaeläinten vaikutuksia olisi tarpeen tarkastella erikseen eri kalastusmuotojen ja alueiden näkökulmasta. Kalastajien kokemukset olivat tärkeää täydentävää tietoa, mutta niiden perusteella ei voitu yksin osoittaa kalakantojen muutosten syitä. Torjuntatoimien rinnalle tarvittaisiin järjestelmällistä haittojen ja toimenpiteiden vaikutusten seurantaa.

Kalastusalueiden käyttö ja kalastajaryhmien yhteensovittaminen

Osa kalastusoppaista koki verkkojen ja rysien sijoittumisen kaventaneen käytettävissä olevia kalastuspaikkoja erityisesti sisäsaaristossa, salmissa ja lahtien suualueilla. Vastauksissa toivottiin pyydysten sijoittelun ja merkintöjen valvontaa sekä parempaa vuoropuhelua kaupallisten kalastajien ja vapakalastajien välillä. Nämä havainnot kuvasivat koettuja käyttöristiriitoja, eivät sellaisinaan osoittaneet pyydysten olleen lainvastaisesti asetettuja.

Kaupalliset kalastajat arvioivat pyyntialueiden ja palvelujen saatavuuden pääosin riittäväksi nykyiselle toiminnalleen. Yhdessä vastauksessa kuitenkin todettiin, ettei pyyntialueita ollut toiminnan laajentamiseen ja että uusien alueiden saaminen edellytti sovittelua muiden kalastajien ja ranta-asukkaiden kanssa.

Kehittämistarpeeksi nousi kalastajaryhmien ja vesialueiden omistajien yhteistyö. Vuoropuhelulla voitaisiin tunnistaa tärkeimmät käyttöristiriidat ja etsiä paikallisia ratkaisuja, jotka huomioisivat eri kalastusmuotojen tarpeet.

Lupajärjestelyt, kalastusrajoitukset ja valvonta

Kalastusoppaat pitivät nykyistä opaslupajärjestelmää pääosin toimivana. Yhdessä vastauksessa toivottiin parempia lupamahdollisuuksia suuremmille asiakasryhmille. Vapaa-ajankalastusta koskevassa aineistossa nousivat puolestaan esille lupien saatavuus ja lupa-alueiden epäselvyys.

Kalastusrajoituksista esitettiin erilaisia näkemyksiä. Osa oppaista ehdotti hauen ja kuhan kutuaikaista rauhoittamista sekä kuhan alamittojen yhtenäistämistä. Toisaalta yhdessä vastauksessa vastustettiin uusia kuharauhoituksia ja korostettiin, että rajoitusten tulisi perustua kalojen lisääntymisen turvaamiseen. Kaupallisessa kalastuksessa kiintiöt ja muut rajoitukset koettiin osassa vastauksista toimintaa rajoittaviksi.

Valvonnan lisäämistä ehdotettiin erityisesti pyydysten sijoittelun ja merkintöjen sekä alamittojen ja lupien noudattamisen osalta. Jatkotoimissa olisi hyödyllistä erottaa toisistaan nykyisten määräysten noudattamiseen liittyvät ongelmat ja ehdotukset sääntelyn muuttamiseksi.

Meriympäristö ja lisääntymisalueet

Osa kaupallisista kalastajista raportoi sinilevän, rihmalevien tai muun pyydyksiin tarttuvan aineksen aiheuttamista ongelmista. Pyydysten likaantuminen lisäsi puhdistustarvetta, työmäärää ja kustannuksia. Toiset vastaajat eivät havainneet meren tilassa merkittävää muutosta. Myös opasvastauksissa ympäristön kehitystä arvioitiin eri tavoin.

Kehittämisehdotuksissa korostuivat kosteikot, valuma-alueiden kunnostukset sekä kalojen kutu- ja poikastuotantoalueiden turvaaminen. Vastauksissa kiinnitettiin huomiota myös ruoppausten, rantarakentamisen ja vesikasvillisuuden muutosten mahdollisiin vaikutuksiin. Ehdotukset tukivat tarvetta tunnistaa paikallisesti tärkeät lisääntymisalueet ja arvioida niihin kohdistuvia paineita.

Kannattavuus ja toiminnan jatkuvuus

Kaupallisten kalastajien vastauksissa kustannusten nousu ja saaliiden vaihtelu lisäsivät epävarmuutta ja saattoivat vähentää investointihalukkuutta. Vastauksissa nousivat esille myös hallinnolliset velvoitteet, ikääntyminen ja fyysisen työkyvyn heikkeneminen. Kovat tuulet ja myrskyt vaikeuttivat osan vastaajista mukaan pyydysten kokemista ja lisäsivät vahinkoriskiä.

Kalastusopastoiminnassa yleinen taloustilanne, asiakkaiden maksukyky ja verotuksen vaikutus hinnoitteluun mainittiin toimintaedellytyksiä heikentävinä tekijöinä. Näiden vaikutuksia ei voitu ratkaista yksinomaan kalatalousalueen toimin.

Vastauksissa tunnistettiin myös mahdollisuuksia. Särjelle löytyneet markkinat tukivat yhden kaupallisen kalastajan toiminnan jatkuvuutta. Muiden vajaasti hyödynnettyjen lajien käyttöä ja markkinoita toivottiin kehitettävän. Kalastusoppaiden vastauksissa meritaimeneen liitettiin kalastusmatkailun mahdollisuuksia, vaikka arviot lajin nykytilasta vaihtelivat.

Saavutettavuus ja palvelut

Kalastusoppaiden käytännön kehittämisehdotukset koskivat erityisesti veneenlaskupaikkojen yhteydessä olevia pysäköintitiloja sekä tauko-, tulenteko- ja käymäläpalveluja. Palvelujen yleistasoa pidettiin osassa vastauksista kohtuullisena tai hyvänä, joten kehittämistarpeet kohdistuivat yksittäisiin puutteisiin.

Vapaa-ajankalastusta koskevissa vastauksissa nousi esille rannalta kalastamiseen soveltuvien paikkojen puute. Kalastuspaikkojen ja palvelujen kehittämistä voitaisiin siten kohdentaa sekä veneellä liikkuvien että rannalta kalastavien tarpeisiin.

Johtopäätökset

Vastauksissa yhteisiksi kehittämiskysymyksiksi nousivat kalakantojen ja lisääntymisalueiden turvaaminen, paikallisen seurantatiedon vahvistaminen sekä kalastusmahdollisuuksien säilyttäminen. Eri kalastajaryhmät painottivat kuitenkin ongelmia ja ratkaisuja eri tavoin. Haittaeläinten torjunnasta, kalastusrajoituksista ja istutuksista ei muodostunut kaikilta osin yhteistä näkemystä.

Jatkotoimet olisi perusteltua kohdentaa tutkimus- ja seurantatiedon sekä paikallisten havaintojen yhdessä osoittamiin tarpeisiin. Kalatalousalue voisi edistää erityisesti kalastajaryhmien vuoropuhelua, valvontaa ja neuvontaa, lisääntymisalueiden kunnostusten valmistelua sekä kalastuspaikkojen ja lupatiedotuksen kehittämistä. Toimenpiteiden toteutus edellyttäisi yhteistyötä vesialueiden omistajien, kuntien, viranomaisten ja kalastajien kanssa. On todettava myös, että kalatalousalueen henkilöresurssit ovat rajalliset.

5. Haittaeläinten vaikutukset ja toimenpiteiden riittävyys

5.1 Merimetsojen esiintyminen ja vaikutukset

Vuonna 2025 Airisto–Velkuan kalatalousalueella laskettiin yhteensä 2 782 merimetson pesää. Suurimmat yhdyskunnat sijaitsivat Liisankarilla sekä Loukkeenkarilla ja Tornikarilla. Mynälahden poikkeuslupa-alueella pesämäärä kasvoi vuoden 2022 yhteensä 30 pesästä 1 294 pesään vuonna 2025. Vuonna 2026 alueella laskettiin 634 pesää eli noin 51 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Jälkimmäiset luvut koskivat poikkeuslupa-aluetta, eivät koko kalatalousaluetta.

Merimetsojen ravinnonkäytön suuruusluokkaa havainnollistettiin vuoden 2025 pesämäärään perustuvalla laskelmalla. Kun pesää kohden oletettiin kaksi emolintua, yksi pesimätön lintu ja kaksi lentopoikasta, päiväkulutukseksi 0,5 kilogrammaa sekä oleskeluajaksi emolinnuille ja pesimättömille 180 vuorokautta ja poikasille 60 vuorokautta, kulutukseksi saatiin noin 920 000 kilogrammaa kalaa. Kyse oli oletuksiin perustuvasta esimerkkilaskelmasta, ei mitatusta kulutuksesta. Muuttavien lintujen osuutta ei voitu arvioida, eikä koko kulutusta voitu kohdentaa kalatalousalueen vesille. Kaikkien tarkasteluvuosien yhteenlaskettua kulutusta ei voitu luotettavasti määrittää.

Useat kaupalliset kalastajat kokivat merimetsot toimintaa vaikeuttavaksi tekijäksi. Kalastusoppaiden näkemykset vaihtelivat: osa yhdisti merimetsot kalojen siirtymiseen ja saalisvarmuuden heikkenemiseen, kun taas osa ei kokenut haittoja tai piti lintuja myös asiakkaita kiinnostavana luontonähtävyytenä. Vastaukset kuvasivat paikallisia kokemuksia, mutta eivät yksin osoittaneet kalakantojen muutosten syitä.

Pesämäärien väheneminen osoitti paikallisen pesimätilanteen muuttuneen, mutta sen perusteella ei voitu erottaa torjuntatoimien vaikutusta lintujen siirtymisestä tai muista tekijöistä. Myöskään kalastukselle aiheutuneiden haittojen vastaavaa vähenemistä ei voitu todentaa. Käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitetta merimetsojen pesintöjen puuttumisesta kalatalousalueelta ei saavutettu.

Toimenpiteiden riittävyyden arviointia voitaisiin vahvistaa täydentämällä pesälaskentoja ruokailuparvien seurannalla sekä kalastajien järjestelmällisillä saalis- ja vahinkotiedoilla. Laskennallista kalankulutusta ei tulisi rinnastaa suoraan kalastajien saalismenetykseen, sillä vaikutus riippui muun muassa ravinnon lajistosta, kalojen koosta ja kalakantojen tuotannosta.

5.2 Hylkeiden esiintyminen ja vaikutukset

Vuoden 2025 toimintakertomuksen mukaan hylkeet aiheuttivat Airisto–Velkuan kalatalousalueen vesillä edelleen merkittäviä pyydysvahinkoja ja saalismenetyksiä. Hylkeet kävivät pyydyksillä eri vuorokaudenaikoina ja vahingoittivat sekä pyydyksiä että saaliskaloja. Lisäksi niiden läsnäolon raportoitiin karkottaneen kaloja pyyntipaikoilta. Hylkeenkestävät pyydykset eivät siten yksin poistaneet kalastukselle aiheutuneita haittoja.

Kaupallisten kalastajien kyselyvastauksissa hylkeet nousivat keskeiseksi toimintaa vaikeuttaneeksi tekijäksi. Kalastusoppaiden kokemukset vaihtelivat, eikä hylkeiden vaikutusta koettu kaikessa opastoiminnassa samalla tavoin. Käytettävissä olleet tiedot kuvasivat haittoja ja hylkeiden esiintymistä kalastuspaikoilla, mutta eivät mahdollistaneet kalatalousalueella oleskelleiden hylkeiden kokonaismäärän tai niiden kalankulutuksen arviointia.

Kalatalousalueen vesiltä ja lähialueilta poistettiin vuonna 2025 vähintään 60 harmaahyljettä eli hallia. Metsästys edisti käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitetta aktiivisesta ja tuloksellisesta hylkeenpyynnistä. Kalatalousalue kannusti vesialueiden ja maanomistajia myöntämään metsästyksen edellyttämiä lupia sekä osallistui hyljekarkottimia koskevaan yhteistyöhön ja koulutukseen.

Haittojen jatkuminen osoitti, ettei hyljeongelmaa saatu ratkaistua toteutetuilla toimilla. Poistettujen eläinten määrä ei kuitenkaan yksin osoittanut toimien vaikuttavuutta tai riittämättömyyttä yksittäisillä pyyntipaikoilla.

Arviointia voitaisiin tarkentaa seuraamalla samoilla alueilla hyljehavaintoja, pyydys- ja saalisvahinkoja sekä pyyntiponnistusta ennen toimenpiteitä ja niiden jälkeen. Metsästyksen ja teknisten suojauskeinojen vaikutuksia olisi hyödyllistä tarkastella rinnakkain.

Lähde: Airisto–Velkuan kalatalousalueen toimintakertomus 2025, luvut 3.12 ja 5, sekä kaupallisten kalastajien ja kalastusoppaiden kyselyvastaukset.

5.3 Toteutetut haittojen ehkäisy- ja vähentämistoimenpiteet

Merimetsojen aiheuttamia haittoja pyrittiin vähentämään poikkeuslupien mukaisilla pesintään kohdistuneilla toimenpiteillä. Kalatalousalue sai 13.2.2025 päätöksen, joka mahdollisti pesien ja munapesien hävittämisen lupaehdoissa määritellyillä alueilla ja ajankohtina vuosina 2025–2027. Lupaa ei myönnetty haettuun merimetsojen ampumiseen, pelottimilla karkottamiseen tai munien öljyämiseen. Muiden lintulajien pesintää turvaavat lupaehdot rajoittivat toimenpiteiden jatkamista saarilla pesimäkauden aikana.

Keväällä 2026 pesien poistotoimenpiteitä tehtiin 17 käynnillä Loukkeenkarilla, Tornikarilla ja Korkealuodonkarilla. Seurantakirjausten mukaan poistettiin yhteensä 2 244 pesää tai pesän alkua, joista 494 oli ylivuotisia ja 1 750 uusia tai rakenteilla olleita. Luku kuvasi poistettuja pesärakenteita ja toimenpiteiden määrää, eikä sitä voitu tulkita vastaavaksi määräksi estettyjä pesintöjä, sillä linnut saattoivat rakentaa pesiä uudelleen.

Merimetsojen pesiä hävitettiin vuonna 2023 yhteensä 19 kpl. Merimetsoja ammuttiin poikkeusluvalla vuonna 2022 129 kpl, vuonna 2023 228 kpl ja vuonna 2024 300 kpl. Keväällä 2026 hävitettiin 2244 merimetson pesää. Suojametsästystä tuettiin seitsemän euron korvauksella poistettua lintua kohden vuonna 2026, enintään 400 linnusta.

Hylkeiden aiheuttamia haittoja vähennettiin metsästyksellä. Vuoden 2025 toimintakertomuksen mukaan kalatalousalueen vesiltä ja lähialueilta poistettiin vähintään 60 hallia. Metsästysmahdollisuuksia edistettiin kannustamalla vesialueiden ja maanomistajia myöntämään tarvittavia lupia. Kalatalousalue osallistui myös hyljekarkottimia koskevaan yhteistyöhön ja koulutukseen. Tämä lisäsi teknisten torjuntakeinojen tuntemusta, mutta ei vielä osoittanut karkottimien käyttöönottoa tai vaikuttavuutta alueella.

Toimenpiteitä täydennettiin merimetsojen pesimäseurannalla sekä kalastajien havaintojen ja kyselyvastausten kokoamisella. Toteutetut toimet osoittivat haittojen vähentämiseen tähtäävän työn edenneen. Niiden riittävyyden arviointi edellytti kuitenkin poistomäärien ja pesälaskentojen rinnalle tietoa kalastukselle aiheutuneiden haittojen kehityksestä.

5.4 Toimenpiteiden vaikuttavuus, riittävyys ja kehittämistarpeet

Haittaeläimiin kohdistuneiden toimenpiteiden toteutuminen voitiin osoittaa pesien poistokirjauksilla, metsästyssaaliilla ja pesimäkannan seurannalla. Varsinaista vaikuttavuutta eli kalastukselle aiheutuneiden haittojen vähenemistä oli vaikeampi arvioida, sillä saalis- ja pyydysvahingoista ei ollut yhtenäistä seurantasarjaa.

Mynälahden poikkeuslupa-alueen merimetsopesien määrä väheni vuoden 2025 yhteensä 1 294 pesästä 634 pesään vuonna 2026. Väheneminen oli paikallisen pesimätilanteen kannalta merkittävä. Sitä ei kuitenkaan voitu kokonaisuudessaan osoittaa torjuntatoimien seuraukseksi, eikä pesämäärän lasku sellaisenaan osoittanut vastaavaa muutosta alueella ruokailevien lintujen määrässä tai kalastukselle aiheutuneissa haitoissa. Käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitetta merimetsojen pesintöjen puuttumisesta kalatalousalueelta ei saavutettu. Tämä on katsottava merkittäväksi epäonnistumiseksi koska Mynälahdella sijaitsee Saaristomeren yksi tärkeimmistä kuhan lisääntymis- ja pienpoikasalueista sekä ahvenen pienpoikasalueista.

Hylkeenmetsästyksen toteutumisesta oli konkreettista näyttöä: kalatalousalueen vesiltä ja lähialueilta poistettiin vuonna 2025 vähintään 60 hallia. Toimintakertomuksen ja kalastajien vastausten mukaan haitat kuitenkin jatkuivat. Toteutetut toimet eivät siten poistaneet ongelmaa, mutta niiden lievää paikallista hyötyä ei myöskään voitu sulkea pois. Arviointia vaikeuttivat hylkeiden liikkuminen sekä vertailukelpoisten vahinko- ja pyyntiponnistustietojen puute. Hyljetilanne on myös katsottava merkittäväksi epäonnistumiseksi.

Toimenpiteiden riittävyyttä rajoittivat käytettävissä olleet resurssit, hylkeenmetsästyksessä turvallisten alueiden rajallisuus, alueiden käyttöoikeudet sekä merimetsotoimien lupaehdot ja sallitut toteutusajat. Vuoden 2025 poikkeuslupa mahdollisti osan haetuista keinoista. Hyljekarkottimia koskevaan yhteistyöhön ja koulutukseen osallistuminen puolestaan edisti teknisten ratkaisujen tuntemusta, mutta niiden käyttöönotosta ja tuloksista tarvittaisiin erillistä tietoa.

Jatkossa toimia voitaisiin kohdentaa nykyistä tarkemmin kalastajien ilmoittamille toistuville vahinkoalueille. Metsästystä, luvallisia pesintään kohdistuvia toimia ja teknisiä suojauskeinoja olisi hyödyllistä tarkastella toisiaan täydentävinä menetelminä. Toteutuksen edellytyksiä voitaisiin parantaa vesialueiden omistajien, kalastajien, metsästäjien ja viranomaisten yhteistyöllä. Hallien metsästykseen tulisi harkita palkattavaksi henkilö ajanjaksoille 15.4.–30.5. sekä 15.10–31.12.

Vaikuttavuuden arviointia varten tarvittaisiin yksinkertainen ja yhdenmukainen kirjauskäytäntö, jossa seurattaisiin haittaeläinhavaintoja, saalis- ja pyydysvahinkoja, pyynnin keskeytymistä sekä toteutettuja torjuntatoimia. Samoilta pyyntipaikoilta eri ajankohtina kerättävät tiedot auttaisivat arvioimaan, vähenivätkö haitat ja säilyivätkö kalastusmahdollisuudet. Pesä- ja poistomäärien rinnalla keskeiseksi arviointiperusteeksi tulisi siten ottaa kalastukselle aiheutuneen haitan kehitys.

6. Vesialueiden omistajien yhteistyö ja kalastuslupajärjestelyt

6.1 Vesialueiden omistajien välisen yhteistyön kehitys

Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa tavoitteena oli vesialueiden omistajien toiminnan aktivoituminen ja nykyistä laajempien yhteistyökokonaisuuksien muodostuminen. Yhteistyöllä pyrittiin parantamaan kalavesien hoitoa, kalastuslupajärjestelyjä ja kaupallisen kalastuksen toimintaedellytyksiä.

Vuoden 2025 toimintakertomuksen mukaan kalatalousalueella oli 2 119 vesialueomistusyksikköä, joista 665 oli osakaskuntia ja 1 454 yksityisiä vesialueita. Omistusyksiköistä 89 prosenttia oli pinta-alaltaan alle 50 hehtaarin kokoisia. Omistuksen pirstaleisuus korosti yhteistyön merkitystä, mutta teki yhteydenpidosta ja yhteisten järjestelyjen valmistelusta työlästä. Osakaskuntien kokousten järjestäminen on paitsi työlästä myös kallista. Yhdessä osakaskunnassa voi olla lähemmäs 200 osakaskiinteistöä.

Kalatalousalue tuki omistajien yhteistyötä neuvonnalla, yhteydenpidolla sekä osakaskuntien kokousten ja päätöksenteon valmisteluun liittyvällä avustamisella. Toiminnanjohtaja hoiti useiden osakaskuntien toimitsijatehtäviä. Tämä tarjosi käytännön yhteyden vesialueiden omistajien ja kalatalousalueen välille sekä mahdollisuuden edistää yhteisiä hoito-, lupa- ja valvontajärjestelyjä.

Yhteistyötä toteutettiin Airisto-Velkuan siianonginnan sekä Pohjakylän ja yhtenäislupa-alueilla. Lisäksi vuonna 2025 käynnistettiin vuosille 2025–2026 ajoittunut hanke siianonginnan yhtenäislupa-alueen laajentamiseksi. Hankkeen suunniteltuihin vaiheisiin kuuluivat kalastajien toivomien kohteiden selvittäminen, omistajien tunnistaminen, yhteydenotot ja sopimusten valmistelu. Hankkeen käynnistyminen osoitti yhteistyön kehittämiseen kohdistuneen toimia, mutta ei vielä osoittanut lupa-alueen laajentuneen.

Omistajien yhteistä osallistumista kalavesien hoitoon edistettiin myös kannustamalla omistajakorvausten jättämiseen kalatalousalueen käyttöön. Näin varoja voitiin kohdentaa yhteisesti muun muassa istutuksiin,

kalastuksenvalvontaan ja kalataloudelliseen edunvalvontaan. Käytettävissä olleet tiedot eivät kuitenkaan mahdollistaneet omistajien osallistumisaktiivisuuden muutoksen määrällistä arviointia.

Kokonaisuutena yhteistyölle oli toimivia käytäntöjä ja sen kehittämiseksi tehtiin valmistelu- ja neuvontatyötä. Yhteistyön laajenemista ei silti voitu osoittaa kattavasti ilman vertailutietoja mukana olleiden omistajien määrästä, sopimusten kattamasta pinta-alasta ja uusista yhteisjärjestelyistä. Jatkossa näitä tietoja voitaisiin koota vuosittain. Yhteistyötä olisi perusteltua edistää myös sopimuspohjaisesti, sillä yhteinen lupamyynti, hoito tai valvonta ei kaikissa tapauksissa edellyttäisi vesialueiden omistusyksiköiden yhdistämistä.

Lähde: Airisto–Velkuan kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma sekä toimintakertomus 2025, luvut 1, 3.5, 3.7, 3.8 ja 3.11.

6.2 Osakaskuntien järjestäytyminen ja toiminnan aktiivisuus

Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa tavoitteena oli osakaskuntien toiminnan aktivoituminen ja vesialueiden yhteistyön vahvistuminen. Ensimmäisen arviointikierroksen mittareiksi määriteltiin säännöllisesti kokoontuvien osakaskuntien lukumäärän ja niiden kattaman pinta-alan kehitys. Muodollinen järjestäytyminen ja käytännön toiminnan aktiivisuus oli arvioinnissa tarpeen erottaa toisistaan.

Vuoden 2025 toimintakertomuksen mukaan kalatalousalueella oli 665 osakaskuntaa, joiden vesipinta-ala oli yhteensä 32 904 hehtaaria. Luvut kuvasivat omistusrakennetta, mutta eivät osoittaneet järjestäytyneiden tai aktiivisesti toimineiden osakaskuntien määrää. Käytettävissä olleista aineistoista ei muodostunut kattavaa vertailutietoa näiden määrän ja pinta-alan muutoksista suunnittelukauden aikana. Täsmällistä tietoa ei yksinkertaisesti olemassa, mutta voidaan arvioida että osakaskunnista on edes jossain määrin aktiivisia alle 20 %.

Kalatalousalue tuki osakaskuntien toimintaa neuvonnalla, kokousvalmisteluilla ja toimitsijapalveluilla. Toiminnanjohtaja hoiti vuoden 2025 toimintakertomuksen mukaan Ajolan, Heinäisten, Kotkavuoren, Tuomolan, Röölän, Suutarlan sekä Kaltsaari, Taka-Paskalahti, Nuikon osakaskuntien toimitsijatehtäviä ja toimi Kollin osakaskunnan puheenjohtajana. Toimintakertomukseen kirjattiin lisäksi useiden osakaskuntien kokouksia ja niiden valmisteluun liittyneitä tapaamisia. Puhelimitse ja sähköpostitse tapahtuva neuvonta on ollut säännöllistä. Nämä osoittivat käytännön tukityötä ja toimintaa yksittäisissä osakaskunnissa, mutta eivät vielä kuvanneet koko alueen kehitystä.

Toiminnan aktiivisuutta olisi hyödyllistä arvioida kokousten lisäksi yhteisten päätösten toimeenpanon perusteella. Kalastuslupien myynti, kalavesien hoito, valvontajärjestelyt, taloudenhoito ja osallistuminen omistajien väliseen yhteistyöhön kuvaisivat toiminnan sisältöä. Pelkkä järjestäytyminen tai yksittäisen kokouksen järjestäminen ei siten riittäisi osoittamaan toiminnan jatkuvuutta. Myös järjestäytymätön osakaskunta pystyy varsin hyvin hoitamaan yhteisiä asioitaan osakkaiden kokouksissa.

Kokonaisuutena osakaskuntien toiminnan tukeminen eteni, mutta käyttö- ja hoitosuunnitelman määrällisen tavoitteen toteutuminen jäi puutteellisen seurantatiedon vuoksi avoimeksi. Seuraavaa arviointia varten voitaisiin koota ajantasaiset tiedot osakaskuntien järjestäytymisestä, yhteyshenkilöistä, viimeisimmästä kokouksesta ja keskeisistä toimintamuodoista. Jos toiminta ei olisi käynnistynyt tai jatkuisi epäsäännöllisenä, esteitä voitaisiin selvittää omistajien haastatteluilla. Neuvontaa ja käytännön apua olisi tämän perusteella mahdollista kohdentaa niihin osakaskuntiin, joissa tuen tarve olisi suurin.

Lähde: Airisto–Velkuan kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma sekä toimintakertomus 2025, luvut 1, 3.11 ja 3.12.

6.3 Yhtenäislupa-alueiden ja lupatarjonnan kehitys

Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa tavoitteena oli yhtenäislupa-alueiden lisääminen ja laajentaminen. Lupajärjestelyillä pyrittiin parantamaan kalastusmahdollisuuksia ja alueen vetovoimaa sekä tuottamaan tuloja vesialueiden omistajille ja kalavesien hoitoon. Väliarvioinnissa kehitystä tarkasteltiin olemassa olevien lupa-alueiden, lupamyynnin ja käynnistettyjen kehittämistoimien perusteella.

Vuonna 2025 kalatalousalueen lupatarjontaan kuuluivat Airiston yhtenäislupa, Velkuan Pohjakylän yhtenäiskalastuslupa ja siianonginnan yhtenäislupa. Airiston lupa-alue ulottui Etelä-Airiston Kirveskarilta Naantalin Raumakarille. Vuonna 2017 muodostettu siianonginnan yhtenäislupa-alue käsitti Naantalin kaupungin vesialueita, Turun virkistyskalastusalueita sekä yksityisiä kohteita.

Taulukko. Toimintakertomuksessa ilmoitettu yhtenäislupien myynti vuosina 2024–2025.

Lupa-alue	2024	2025	Muutos
Airiston yhtenäislupa	230 €	270 €	+17,4 %
Velkuan Pohjakylän yhtenäiskalastuslupa*	150 €	120 €	−20,0 %
Siianonginnan yhtenäislupa	1 620 €	1 116 €	−31,1 %
Yhteensä	**2 000 €**	**1 506 €**	**−24,7 %**

Pohjakylän osalta luvut koskivat kalatalousalueen toimesta tapahtunutta lupamyyntiä.

Raportoitujen lupamyyntien yhteismäärä pieneni vuodesta 2024 vuoteen 2025 noin neljänneksen. Muutos johtui pääosin siianonginnan lupamyynnin vähenemisestä. Kahden vuoden euromääräiset tiedot eivät kuitenkaan yksin osoittaneet kalastajamäärän tai kalastusaktiivisuuden muutosta. Tulkinta edellyttäisi myös tietoa myytyjen lupien määristä, hinnoista ja lupatyypeistä. Luvut eivät myöskään kuvanneet kalatalousalueen kaikkien omistajakohtaisten kalastuslupien myyntiä.

Lupatarjonnan kehittämiseksi vuonna 2025 käynnistettiin siianonginnan yhtenäislupa-alueen laajentamishanke, jonka toteutusaika ulottui vuoden 2026 loppuun. Hankkeessa oli tarkoitus selvittää luvan ostaneiden toivomia uusia kalastuspaikkoja, tunnistaa soveltuvien alueiden omistajat ja neuvotella alueiden liittämisestä yhtenäislupaan. Kaikille vuonna 2026 siianonginnan yhtenäisluvan lunastaneille lähetettiin sähköpostikysely, jossa pyydettiin vinkkejä tiedossa olevista uusista siianongintapaikoista. Kyselyyn saatiin ainoastaan yksi vastaus ja sekin koski aluetta, joka oli jo mukana. Hanke vastasi suunnitelman laajentamistavoitteeseen, mutta sen käynnistyminen ei ainakaan vielä osoittanut uusien alueiden liittyneen lupajärjestelyyn.

Kalastusoppaiden kyselyvastauksissa opaslupajärjestelmää pidettiin pääosin toimivana. Tämä havainto koski kuitenkin eri lupajärjestelyä kuin taulukossa esitetyt yhtenäisluvat. Vapaa-ajankalastusta koskevissa vastauksissa nousivat puolestaan esille lupien saatavuus ja lupa-alueiden epäselvyys, mikä korosti selkeiden karttojen ja ajantasaisen lupatiedotuksen tarvetta.

Kokonaisuutena olemassa olevat yhtenäislupa-alueet ylläpitivät kalastusmahdollisuuksia ja siianonginnan lupa-alueen laajentamista valmisteltiin. Käytettävissä olleilla tiedoilla ei kuitenkaan voitu osoittaa

yhtenäislupa-alueiden kokonaispinta-alan tai lupatarjonnan kattavuuden kasvaneen suunnittelukaudella. Jatkossa kehitystä voitaisiin seurata lupa-alueiden pinta-alan, mukana olevien omistajien määrän, myytyjen lupien ja lupatulojen avulla. Kehittämistä olisi perusteltua kohdentaa kalastajien toivomiin kohteisiin ja lupajärjestelyjen käytettävyyteen. On selvää, että nykyisillä yleiskalastusoikeuksilla yhtenäislupien tarve on takavuosia vähäisempi.

Lähde: Airisto–Velkuan kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma, toimintakertomus 2025, luvut 3.5 ja 3.7, sekä kalastusoppaiden ja kalastusseurojen kyselyvastaukset.

6.4 Yhteistyön ja lupajärjestelyjen esteet ja edistämistarpeet

Vesialueiden omistuksen pirstaleisuus muodosti yhteistyön ja yhtenäisten lupajärjestelyjen kehittämiselle rakenteellisen haasteen. Vuoden 2025 toimintakertomuksen mukaan 89 prosenttia kalatalousalueen vesialueomistusyksiköistä oli alle 50 hehtaarin kokoisia. Laajempien järjestelyjen valmistelu edellytti siten yhteydenpitoa useisiin omistajiin sekä yhteisten tavoitteiden ja sopimusehtojen löytämistä. Osakaskuntien aktiivisuutta ja yhteyshenkilöitä koskevien tietojen puutteet vaikeuttivat yhteistyövalmiuden kattavaa arviointia.

Omistajien tavoitteet ja eri kalastusmuotojen tarpeet eivät kaikilta osin kohdanneet. Kyselyvastauksissa nousi esille kaupallisen kalastuksen pyyntialueiden tarve sekä kalastusoppaiden kokemia ristiriitoja seisovien pyydysten ja vapakalastuksen välillä. Vastaukset osoittivat vuoropuhelun tarvetta, mutta eivät mahdollistaneet ristiriitojen yleisyyden tai vaikutusten määrällistä arviointia.

Lupajärjestelyihin liittyneet kokemukset vaihtelivat. Kalastusoppaat pitivät opaslupajärjestelmää pääosin toimivana, kun taas vapaa-ajankalastusta koskevissa vastauksissa mainittiin lupien saatavuus ja lupa-alueiden epäselvyys. Lupatarjonnan kehittämisessä olisi siksi tärkeää erottaa toisistaan uusien lupien tarve ja olemassa olevien lupien löydettävyyteen, karttoihin tai ehtoihin liittyvät puutteet.

Siianonginnan yhtenäislupa-alueen laajentamishanke tarjosi käytännön mallin kysyntään perustuvalle kehittämiselle: ensin selvitettiin kalastajien toivomia kohteita, minkä jälkeen olisi ollut mahdollista neuvotella omistajien kanssa alueiden liittämisestä lupaan. Uusien järjestelyjen valmistelussa olisi hyödyllistä sopia selkeästi lupatulojen jakamisesta, myynnin kustannuksista, valvonnasta ja tiedotuksesta. Yhteistyötä voitaisiin toteuttaa sopimuksin myös ilman omistusyksiköiden yhdistämistä.

Lupamyynnin määrä vaikutti osaltaan siihen, millaisia resursseja järjestelyjen ylläpitoon voitiin kohdentaa. Toimintakertomuksessa ilmoitettujen yhtenäislupien myynti jäi vuonna 2025 yhteensä 1 506 euroon. Luku ei kuitenkaan kuvannut lupajärjestelyjen kannattavuutta, sillä niiden kustannuksia ei tarkasteltu erikseen. Laajentamisen hyötyjä olisi perusteltua arvioida lupatulojen lisäksi kalastusmahdollisuuksien, saavutettavuuden ja omistajien yhteistyön näkökulmista.

Keskeisiksi edistämistarpeiksi tunnistettiin omistajien yhteystietojen ja yhteistyövalmiuden selvittäminen, osakaskuntien neuvonta sekä lupa-alueiden karttojen ja lupaehtojen selkeyttäminen. Valmistelu voitaisiin kohdentaa alueisiin, joilla kalastajien kysyntä ja omistajien kiinnostus kohtaisivat. Samalla olisi hyödyllistä seurata uusien sopimusten määrää, niiden kattamaa pinta-alaa ja lupien käyttöä. Näin yhteistyön etenemistä ja järjestelyjen hyötyjä voitaisiin arvioida nykyistä täsmällisemmin.

7. Arvioinnin yhteenveto ja johtopäätökset

7.1 Keskeiset arviointitulokset

Väliarviointi osoitti, että Airisto–Velkuan kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaa toteutettiin useilla osa-alueilla. Kalakantojen hoitoa, kalastuksenvalvontaa, tiedotusta, haittaeläintoimia ja vesialueiden omistajien neuvontaa jatkettiin. Lisäksi kalastusmahdollisuuksien ja lupajärjestelyjen kehittämistä valmisteltiin hankkeilla. Toteutetut toimenpiteet voitiin osoittaa niiden vaikutuksia täsmällisemmin: kaikkien osatavoitteiden saavuttamista ei voitu arvioida kattavasti puutteellisten vertailutietojen ja mittareiden vuoksi.

Kalakantojen kehitys vaihteli lajeittain ja alueittain

Tilastoruutujen 47, 51 ja 52 kuhasaalis kasvoi vuosina 2021–2025 yhteensä 83 tonnista 134 tonniin. Luken kanta-arvio tuki myönteistä kehityskuvaa, mutta saaliin kasvuun vaikuttivat myös pyyntiponnistuksen ja kalojen keskikoon muutokset. Ahvensaalis oli vuonna 2025 selvästi vuoden 2021 tasoa suurempi, mutta kannan biomassan lasku ja keskimääräistä pienempi verkkoyksikkösaalis muodostivat seurattavan heikkenemissignaalin.

Hauen kaupallinen saalis pysyi tarkastelujaksolla suhteellisen vakaana, mutta kalastusoppaiden vastauksissa nousi esille huoli paikallisten haukisaaliiden ja kalojen koon vähenemisestä. Siian kaupallinen saalis pieneni 15 tonnista kymmeneen tonniin. Sen tulkinnassa oli kuitenkin huomioitava siikaan kohdistuneen kaupallisen kalastuksen vähäisyys kalatalousalueella sekä istutusten merkitys erityisesti siianonginnalle. Silakkasaaliit vaihtelivat voimakkaasti, ja kuoreen huomattavat saaliit tukivat tavoitetta lajin kalastuksen vakiintumisesta.

Kalakantojen tilasta ei muodostunut yhtenäistä vahvistuvaa tai heikkenevää kehityskuvaa. Laajojen tilastoruutujen tiedot eivät myöskään poistaneet paikallisen seurannan tarvetta.

Kalastuksen toimintaedellytysten paraneminen jäi osittain osoittamatta

Kaupallisen kalastuksen mahdollisuuksia tukivat kuhan myönteinen kehitys sekä kuoreen ja muiden vajaasti hyödynnettyjen lajien markkinat. Kyselyvastauksissa toiminnan esteiksi nousivat kuitenkin haittaeläimet, kustannukset, hallinnolliset velvoitteet, ikääntyminen ja paikoin pyyntialueiden saatavuus. Aktiivisten I- ja II-ryhmän kalastajien määristä ei ollut vertailukelpoista seurantasarjaa, joten kalastajamäärän säilyttämistä koskevan tavoitteen toteutuminen jäi avoimeksi.

Kalastusoppaiden vastauksissa korostuivat saalisvarmuus, haukikannan kehitys, kalastuspaikkojen käyttö sekä veneenlaskupaikkojen pysäköinti- ja taukopalvelut. Opaslupajärjestelmää pidettiin pääosin toimivana. Vapaa-ajankalastuksen edellytyksiä tuettiin istutuksilla, neuvonnalla, valvonnalla ja rantakalastuspaikkojen kartoituksella, mutta kalastuksen kokonaismäärän säilymistä ei voitu todentaa. Vastauksissa ilmeni myös kalastajaryhmien välisiä käyttöristiriitoja ja tarvetta vuoropuhelun vahvistamiseen.

Haittaeläintavoitteet jäivät saavuttamatta toteutetuista toimista huolimatta

Merimetsoihin kohdistettiin poikkeuslupien mukaisia poistotoimia ja pesinnän estämistä. Keväällä 2026 poistettiin 17 käynnillä yhteensä 2 244 pesää tai pesän alkua. Mynälahden poikkeuslupa-alueen pesämäärä väheni vuoden 2025 yhteensä 1 294 pesästä 634 pesään vuonna 2026. Paikallinen väheneminen oli merkittävä, mutta tavoitetta merimetsojen pesintöjen puuttumisesta kalatalousalueelta ei saavutettu. Tavoitteen saavuttamatta jääminen korostui Mynälahden tärkeiden kalojen lisääntymis- ja poikastuotantoalueiden vuoksi.

Hylkeiden aiheuttamia haittoja pyrittiin vähentämään metsästyksellä. Kalatalousalueen vesiltä ja lähialueilta poistettiin vuonna 2025 vähintään 60 hallia, mutta merkittävien pyydysvahinkojen ja saalismenetysten raportoitiin jatkuneen. Haittojen vähentämistavoitteiden kannalta tulos jäi siten riittämättömäksi. Toteutusta

rajoittivat muun muassa lupaehdot, käyttöoikeudet, turvallisten metsästysalueiden saatavuus ja resurssit. Toimien paikallista hyötyä ei kuitenkaan voitu täsmällisesti arvioida ilman yhtenäistä vahinkoseurantaa.

Omistajayhteistyötä ylläpidettiin, mutta sen laajenemista ei voitu kattavasti osoittaa

Osakaskuntien toimintaa tuettiin säännöllisellä neuvonnalla, kokousvalmisteluilla ja toimitsijapalveluilla. Omistuksen pirstaleisuus sekä kokousten järjestämisen työmäärä ja kustannukset vaikeuttivat toiminnan aktivoimista. Raportissa esitetyn toiminnallisen arvion mukaan edes jossain määrin aktiivisia osakaskuntia oli alle viidennes, mutta kattavaa tilastotietoa aktiivisuudesta tai järjestäytymisen muutoksista ei ollut.

Olemassa olevia yhtenäislupajärjestelyjä ylläpidettiin. Raportoitujen yhtenäislupien myynti pieneni vuoden 2024 yhteensä 2 000 eurosta 1 506 euroon vuonna 2025. Siianonginnan lupa-alueen laajentamista valmisteltiin, mutta luvan ostaneille lähetetty kysely ei tuottanut uusia alue-ehdotuksia. Uusien yhtenäislupa-alueiden tai niiden kokonaispinta-alan kasvua ei voitu osoittaa. Kehittämisessä korostui tarve kohdentaa työ todettuun kysyntään ja huomioida yleiskalastusoikeuksien tarjoamat mahdollisuudet.

Tietopohja vahvistui, mutta vaikuttavuuden seuranta jäi puutteelliseksi

Luken kanta-arviot, saalistilastot, Omakala-aineisto ja toimijakyselyt täydensivät toisiaan. Omakalaan saalista ilmoittaneiden määrä kasvoi vuoden 2022 yhteensä 27 henkilöstä 111 henkilöön vuonna 2025. Kasvu lisäsi havaintoja, mutta ei osoittanut kalastuksen tai kalakantojen vastaavaa muutosta. Kyselyt puolestaan tunnistivat paikallisia ongelmia, vaikka pienet vastaajamäärät rajoittivat yleistämistä.

Arvioinnin keskeinen tulos oli tarve erottaa toteutettujen toimien määrä niiden vaikutuksista. Seuraavaa arviointikierrosta varten olisi hyödyllistä täsmentää mittareita ja kohdentaa tiedonkeruu erityisesti aktiivisten kalastajien määrään, paikalliseen kalakantakehitykseen, haittaeläinvahinkoihin sekä omistajayhteistyön ja lupajärjestelyjen tuloksiin. Seurannan ja jatkotoimien laajuus tulisi sovittaa kalatalousalueen rajallisiin henkilö- ja talousresursseihin.

7.2 Kokonaisarvio osatavoitteiden toteutumisesta

Käyttö- ja hoitosuunnitelman osatavoitteet toteutuivat vaihtelevasti. Suunnitelman mukaisia toimenpiteitä tehtiin kaikilla keskeisillä osa-alueilla, mutta tavoitteiden saavuttamista ei voitu kaikilta osin osoittaa. Arvioinnissa erotettiin toisistaan todettu edistyminen, saavuttamatta jääneet tavoitteet ja tavoitteet, joiden toteutuminen jäi puutteellisten tietojen vuoksi avoimeksi.

Osatavoite 1. Keskeisten kalakantojen elinvoimaisuus

Tavoite toteutui käytettävissä olleen tiedon perusteella osittain. Kuhan saaliskehitys ja kanta-arvio tukivat myönteistä arviota, ja silakan laajan kanta-alueen kehitys oli vahvistuva. Ahvenen biomassan lasku, siian kaupallisten saaliiden väheneminen ja paikalliset havainnot hauen heikentyneestä saatavuudesta edellyttivät kuitenkin lisäseurantaa. Kuoreen saalismäärät osoittivat kalastusmahdollisuuksien säilyneen, mutta eivät yksin osoittaneet kannan tilaa. Kaikkien keskeisten kalakantojen elinvoimaisuutta ei siten voitu varmistaa koko kalatalousalueella.

Osatavoite 2. Kalakantoja koskevan tiedon lisääntyminen

Tavoite edistyi. Luken kanta-arviot, kaupalliset saalistilastot, Omakala-aineisto ja toimijakyselyt lisäsivät arvioinnissa hyödynnettävissä ollutta tietoa. Erityisesti kuhan ja ahvenen osalta saatiin kokonaissaaliita täydentävää tietoa kannan rakenteesta, biomassasta ja yksikkösaaliista. Paikallisen kalakantaseurannan ja siikaistutusten tuloksellisuuden osalta tietotarpeet kuitenkin säilyivät.

Osatavoite 3. Kaupallisen kalastuksen houkuttelevuuden ja toimintaedellytysten paraneminen

Tavoite toteutui osittain, mutta yleistä paranemista ei voitu osoittaa. Kuhan saaliiden kasvu ja kuoreen vakiintunut kalastus tukivat tavoitetta. Myös särjen markkinoista saatiin myönteinen esimerkki. Samanaikaisesti hylje- ja merimetsohaitat, kustannukset, hallinnolliset velvoitteet ja kalastajien ikääntyminen vaikeuttivat toimintaa. Aktiivisten I- ja II-ryhmän kalastajien määrän säilymistä koskevan tavoitteen toteutuminen jäi puuttuvan vertailusarjan vuoksi avoimeksi.

Osatavoite 4. Vapaa-ajankalastuksen ja kalastusopastoiminnan edellytysten säilyminen ja kehittyminen

Tavoitetta edistettiin, mutta sen kokonaisvaltaista toteutumista ei voitu todentaa. Istutukset, lupatarjonta, valvonta, tiedotus ja kalastuspaikkojen kehittämisen valmistelu tukivat kalastusmahdollisuuksia. Kalastusoppaiden arviot toimintaedellytyksistä vaihtelivat, ja vastauksissa nousi esille myös paikallisen saalisvarmuuden heikkenemistä sekä kalastusalueiden käytön ristiriitoja. Vapaa-ajankalastuksen kokonaismäärän säilymistä ei voitu osoittaa. Raportoitujen yhtenäislupien myynti väheni vuosien 2024 ja 2025 välillä, mutta nämä tiedot eivät kattaneet kaikkia lupatuloja.

Osatavoite 5. Hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien haittojen väheneminen

Tavoitetta ei voitu katsoa saavutetuksi. Haittojen vähentämiseksi tehtiin huomattavaa työtä, mutta kalastajat raportoivat edelleen merkittävistä ongelmista. Mynälahden poikkeuslupa-alueen merimetsopesien määrä väheni selvästi vuonna 2026, mutta pesintöjen puuttumista koskeva tavoite jäi saavuttamatta. Hylkeitä poistettiin ja teknisiin torjuntakeinoihin perehdyttiin, mutta haittojen vähenemisestä ei saatu riittävää näyttöä. Lopputuloksen riittämättömyyttä arvioitaessa oli huomioitava, että käytettävissä olevat keinot riippuivat myös luvista, käyttöoikeuksista, turvallisuudesta ja resursseista.

Osatavoite 6. Vesialueiden omistajien toiminnan ja yhteistyön aktivoituminen

Tavoite eteni yksittäisten osakaskuntien neuvonnan ja toiminnan tukemisen kautta, mutta alueellisen muutoksen laajuus jäi osoittamatta. Säännöllisesti kokoontuvien osakaskuntien määrän ja pinta-alan kehityksestä ei ollut kattavia vertailutietoja. Omistusyksiköiden yhdistymistä tai yhtenäislupa-alueiden kokonaispinta-alan kasvua ei myöskään voitu osoittaa. Omistuksen pirstaleisuus, toiminnan järjestämisen kustannukset ja aktiivisten toimijoiden vähäisyys muodostivat yhteistyölle haasteita.

Osatavoite 7. Kalastusta koskevan tietopohjan paraneminen

Tavoite toteutui osittain. Omakalan käytön lisääntyminen ja kyselyaineistot täydensivät tietoa erityisesti vapaa-ajankalastuksesta. Luken aineistot mahdollistivat myös joidenkin lajien pyyntiponnistuksen ja yksikkösaaliiden tarkastelun. Kalatalousalueen kalastajarakenteesta, kokonaissaaliista, kalastusrasituksen jakautumisesta ja pyydysten sijoittumisesta ei kuitenkaan muodostunut kattavaa kokonaiskuvaa. Pitkän aikavälin tavoite jäi siten edelleen kesken.

Kokonaisjohtopäätös

Suunnitelman toteutuminen oli selvimmin osoitettavissa tehtyinä hoito-, valvonta-, neuvonta-, seuranta- ja haittojentorjuntatoimina. Tavoitellut muutokset kalastuksen toimintaedellytyksissä, haittojen vähenemisessä ja omistajayhteistyön laajenemisessa jäivät osittaisiksi tai epävarmoiksi. Selvin saavuttamatta jäänyt tavoite koski haittaeläinten aiheuttamien ongelmien ratkaisemista.

Arviointi ei osoittanut kaikkien osatavoitteiden epäonnistuneen, mutta ei myöskään antanut perusteita todeta suunnitelman toteutuneen kokonaisuudessaan. Jäljellä olevalla suunnittelukaudella olisi perusteltua

kohdentaa rajalliset resurssit ja voimavarat keskeisiin ongelmiin, täsmentää realistiset tavoitetasot ja sopia seurannasta, jolla tulokset voitaisiin osoittaa vuoden 2031 arvioinnissa.

7.3 Tärkeimmät muutokset ja niiden merkitys suunnitelman toteuttamiselle

Suunnittelukauden aikana kalakantojen kehitys, kalastuksen toimintaympäristö ja käytettävissä oleva tietopohja muuttuivat. Muutokset eivät edellyttäneet kaikkien tavoitteiden uudelleen määrittelyä, mutta ne antoivat perusteita tarkentaa toimenpiteiden painotuksia ja tavoitteiden arviointitapoja.

Kalakantojen eriytyvä kehitys edellytti lajikohtaista tarkastelua

Kuhan myönteinen saalis- ja biomassakehitys poikkesi siian kaupallisten saaliiden alenemisesta sekä ahvenen biomassassa havaitusta laskusta. Hauen osalta paikalliset kokemukset olivat osin heikompia kuin laajojen tilastoruutujen viime vuosien saaliskehitys antoi ymmärtää. Tämä korosti tarvetta huomioida lajien ja alueiden väliset erot.

Suunnitelman toteutuksessa olisi perusteltua siirtyä yleisten saalistavoitteiden rinnalla nykyistä tarkempaan lajikohtaiseen arviointiin. Kuhan osalta voitaisiin seurata myönteisen kehityksen jatkuvuutta, ahvenen ja hauen osalta tarkentaa paikallista tilannekuvaa ja siian osalta arvioida istutusten tuloksellisuutta sekä siianonginnan saaliita. Kaupallisen siikasaaliin merkitystä mittarina olisi tarpeen tarkistaa, koska siikaan kohdistunut kaupallinen kalastus oli kalatalousalueella vähäistä.

Kalastuksen määrän ja menetelmien muutokset tarkensivat saalistietojen tulkintaa

Luken aineistot osoittivat, ettei pyyntiponnistuksen kehitys ollut yhtenäinen. Kuhan verkkopyynti lisääntyi Saaristomerellä vuonna 2024, kun taas ahvenen verkkopyynnin pidemmän aikavälin kehitys oli vähenevä ja rannikon ahvensaaliit olivat aiempaa enemmän rysäkalastuksen varassa.

Muutosten vuoksi kokonaissaalis ei yksin riittänyt suunnitelman onnistumisen mittariksi. Jatkossa saaliskehitystä olisi hyödyllistä tarkastella rinnakkain aktiivisten kalastajien määrän, pyyntiponnistuksen ja yksikkösaaliiden kanssa. Näin kalakantojen kehitystä voitaisiin erottaa paremmin kalastustoiminnan muutoksista.

Haittaeläintilanne korosti tavoitteiden ja käytettävissä olevien keinojen välistä eroa

Merimetsojen pesintä lisääntyi Mynälahden poikkeuslupa-alueella voimakkaasti vuoteen 2025 saakka. Vuoden 2026 selvä väheneminen ei palauttanut tilannetta suunnitelman tavoitteeseen, eikä hylkeiden aiheuttamia haittoja saatu poistettua metsästyksestä huolimatta.

Kokemukset osoittivat, että haittojen vähentämisen tavoitteet eivät olleet saavutettavissa yksinomaan kalatalousalueen päätöksillä. Toteutus riippui myös lupaehdoista, alueiden käyttöoikeuksista, turvallisista toimintapaikoista ja resursseista. Suunnitelmassa olisi tämän vuoksi hyödyllistä erottaa tavoiteltu lopputulos kalatalousalueen toteutettavissa olevista toimista sekä kuvata muun yhteistyön ja viranomaisratkaisujen tarve. Toimien tuloksellisuutta olisi tarpeen arvioida pesä- ja poistomäärien lisäksi kalastukselle aiheutuneiden haittojen perusteella.

Kalastajaryhmien erilaiset tarpeet korostivat yhteensovittamista

Kyselyvastauksissa nousi esille kaupallisen kalastuksen, kalastusopastoiminnan ja vapaa-ajankalastuksen erilaisia tarpeita. Samojen sisäsaariston kalastuspaikkojen käyttö aiheutti osalle vastaajista ristiriitoja, ja näkemykset kalastusrajoituksista, istutuksista ja haittaeläimistä vaihtelivat.

Suunnitelman toteuttamisessa tarvittaisiin tutkimustiedon lisäksi paikallista vuoropuhelua. Sen avulla voitaisiin tunnistaa todelliset käyttöristiriidat ja etsiä ratkaisuja, jotka turvaisivat eri kalastusmuotojen

edellytyksiä. Kyselyissä esitettyjä yksittäisiä ehdotuksia ei olisi perusteltua siirtää suoraan toimenpiteiksi ilman niiden tarpeen ja vaikutusten arviointia.

Lupajärjestelyjen kehittämisessä korostui todettu kysyntä

Yhtenäislupien ylläpito jatkui, mutta raportoidut lupatulot vähenivät vuosien 2024 ja 2025 välillä. Siianonginnan lupa-alueen laajentamista varten tehty kysely ei tuottanut uusia alue-ehdotuksia. Havainnot eivät yksin osoittaneet kalastuksen vähentyneen, mutta ne korostivat tarvetta arvioida, millaisille lisäluville ja alueille oli käytännössä kysyntää.

Yhtenäislupa-alueiden määrän ja pinta-alan kasvattamisen rinnalla olisi hyödyllistä painottaa lupien käytettävyyttä, selkeitä karttoja ja helposti saavutettavia kalastuspaikkoja. Omistajayhteistyötä voitaisiin edistää myös yhteisen hoidon, valvonnan ja sopimusjärjestelyjen kautta ilman omistusyksiköiden yhdistämistä.

Tietopohjan vahvistuminen mahdollisti mittareiden tarkentamisen

Omakala-aineiston kasvu, Luken kanta-arviot ja toimijakyselyt lisäsivät suunnittelussa käytettävissä olevaa tietoa. Samalla ne osoittivat, etteivät eri aineistot kuvanneet samoja asioita tai aina antaneet samanlaista kehityskuvaa. Erityisesti paikallisen kalastuksen, haittaeläinvahinkojen ja osakaskuntien aktiivisuuden seurannassa säilyi puutteita.

Jäljellä olevalla suunnittelukaudella olisi perusteltua tarkentaa tavoitteiden mittareita ja keskittää uusi tiedonkeruu päätöksenteon kannalta olennaisiin kysymyksiin. Kalatalousalueen rajallisten resurssien vuoksi kaikkia kehittämistarpeita ei voitaisi toteuttaa samanaikaisesti. Toimenpiteiden tärkeysjärjestys, vastuut ja rahoituksen edellytykset tulisi siksi määritellä siten, että vuoden 2031 arvioinnissa voitaisiin osoittaa nykyistä selkeämmin sekä toteutetut toimet että niiden tulokset.

8. Jatkotoimet ja käyttö- ja hoitosuunnitelman päivitystarpeet

8.1 Tarvittavat jatkotoimet ja niiden tärkeysjärjestys

Väliarvioinnissa tunnistetut kehittämistarpeet eivät sellaisinaan edellyttäneet käyttö- ja hoitosuunnitelman päivittämistä kesken suunnittelukauden. Useita toimenpiteitä voitaisiin jatkaa tai tarkentaa nykyisen suunnitelman ja vuosittaisten toimintasuunnitelmien puitteissa. Päivittämisen välttämättömyyttä olisi siksi harkittava suhteessa sen edellyttämään aikaan, työmäärään ja saavutettavissa oleviin hyötyihin. Hidas valmistelu- ja hyväksymisprosessi voisi sitoa voimavaroja, joita tarvittaisiin myös käytännön toimintaan.

Jatkotoimissa olisi perusteltua asettaa etusijalle kalastusmahdollisuuksien turvaaminen, tunnistettujen haittojen vähentäminen ja päätöksenteossa tarvittavan tiedon kokoaminen. Toimenpiteiden laajuus tulisi sovittaa käytettävissä olevaan rahoitukseen ja henkilöresursseihin.

1. Haittaeläinten aiheuttamien haittojen vähentäminen

Kiireellisimmäksi jatkotoimeksi nousi kaupallista kalastusta ja kalavesien käyttöä vaikeuttavien hylje- ja merimetsohaittojen vähentäminen. Nykyisiä luvallisia keinoja voitaisiin jatkaa ja kohdentaa toistuville vahinkoalueille. Hylkeenmetsästyksen tehostamiseksi voitaisiin selvittää kohdennetun, palkatun metsästäjän käyttöä sekä turvallisten metsästyspaikkojen ja tarvittavien käyttöoikeuksien saatavuutta. Teknisiä suojauskeinoja olisi hyödyllistä tarkastella metsästystä täydentävinä ratkaisuina.

Toimenpiteisiin tulisi liittää mahdollisimman yksinkertainen haittojen seuranta. Sen avulla voitaisiin arvioida, paransivatko toimet kalastuksen edellytyksiä.

2. Kalakantojen kehityksen seuraaminen ja hoitotoimien kohdentaminen

Luken olemassa olevien kanta-arvioiden, saalistilastojen ja yksikkösaalistietojen hyödyntämistä olisi perusteltua jatkaa. Erityistä huomiota voitaisiin kiinnittää ahvenen biomassan kehitykseen, paikallisiin haukihavaintoihin sekä siikaistutusten tuloksellisuuteen ja siianonginnan saaliisiin.

Uutta paikallista seurantaa tai selvityksiä tulisi käynnistää ensisijaisesti silloin, kun niiden tuloksilla olisi selvä käyttötarkoitus hoidon tai kalastuksen ohjauksen suunnittelussa. Lisääntymisalueiden kunnostusmahdollisuuksia voitaisiin edistää yhteistyöhankkeina.

3. Kalastajien yhteistyön ja käytännön kalastusmahdollisuuksien parantaminen

Kaupallisten kalastajien, kalastusoppaiden, vapaa-ajankalastajien ja vesialueiden omistajien vuoropuhelua voitaisiin vahvistaa erityisesti alueilla, joilla ilmeni käyttöristiriitoja. Kalastuksenvalvontaa ja neuvontaa olisi perusteltua jatkaa havaittuihin ongelmiin kohdennettuina.

Kalastuspaikkojen kehittämisessä voitaisiin hyödyntää rantakalastuspaikkojen kartoituksen tuloksia. Toteutukseen valittaisiin ensisijaisesti kohteita, joissa kysyntä, omistajien suostumus sekä ylläpidon ja rahoituksen edellytykset kohtaisivat.

4. Omistajayhteistyön ja lupajärjestelyjen kehittäminen kysynnän perusteella

Osakaskuntien neuvontaa ja toiminnan tukemista voitaisiin jatkaa tarpeen mukaan. Yhteistyön tavoitteena voisi olla yhteinen hoito, valvonta tai lupamyynti ilman omistusyksiköiden yhdistämistä. Uusien yhtenäislupa-alueiden valmisteluun olisi perusteltua ryhtyä silloin, kun niille olisi tunnistettua kysyntää ja omistajien kiinnostusta.

Olemassa olevien lupien karttojen, ehtojen ja myyntitietojen selkeyttäminen voisi tuottaa käytännön hyötyä kevyemmin kuin uusien järjestelyjen rakentaminen.

5. Suunnitelman tunnettuuden ja seurannan parantaminen

Ennen laajaa päivitystyötä olisi aiheellista arvioida myös nykyisen käyttö- ja hoitosuunnitelman tunnettuutta. Väliarvioinnissa ei ollut tietoa siitä, kuinka moni kalatalousalueen jäsenistä oli lukenut suunnitelman tai tunsi sen keskeiset tavoitteet. Osa jäsenistä ei todennäköisesti edes tiedä olevansa kalatalousalueen jäseniä saati mikä on kalatalousalue. Uuden tekstin laatiminen ei yksin parantaisi toimeenpanoa, jos suunnitelman sisältö jäisi toimijoille vieraaksi.

Keskeisistä tavoitteista, toteutuneista toimista ja seuraavista tehtävistä voitaisiin laatia lyhyt, helposti käytettävä yhteenveto. Samalla voitaisiin täsmentää vuosittaisessa seurannassa koottavat tiedot ilman raskaan uuden tiedonkeruujärjestelmän rakentamista.

Suunnitelman päivittämisen harkinta

Varsinaista päivitystä olisi perusteltua valmistella, jos nykyisen suunnitelman sisältö estäisi tarpeelliseksi osoitetun toimenpiteen toteuttamisen tai sen keskeiset tavoitteet ja keinot olisivat olennaisesti vanhentuneet. Tällöinkin muutostarve tulisi rajata ja sen käytännön hyöty kuvata ennen prosessin käynnistämistä.

Ensisijaisena lähtökohtana olisi nykyisen suunnitelman toimeenpanon vahvistaminen. Väliarvioinnin tuloksia voitaisiin hyödyntää vuosittaisissa toimintasuunnitelmissa ja seuraavan suunnittelukauden valmistelussa, vaikka koko käyttö- ja hoitosuunnitelmaa ei avattaisi päivitettäväksi kesken kauden.

8.2 Toteutusaikataulu, vastuutahot ja resurssitarpeet

Jatkotoimet olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa vaiheittain vuosina 2027–2031. Niiden sisällöstä ja laajuudesta päätettäisiin vuosittaisissa toimintasuunnitelmissa ja talousarvioissa. Alla esitetty aikataulu muodostaisi valmistelun lähtökohdan, eikä se sellaisenaan merkitsisi sitoutumista uusiin hankkeisiin, hankintoihin tai henkilöstömenoihin.

Kalatalousalueen hallitus vastaisi jatkotoimien valmistelun ohjaamisesta ja niiden tuomisesta päätöksentekoon. Toiminnanjohtaja koordinoisi toteutusta hyväksytyn tehtäväjaon ja käytettävissä olevan työajan puitteissa. Yhteistyötahojen osallistumisesta ja vastuista tulisi sopia erikseen, sillä niiden työpanosta ei voitaisi olettaa käytettävissä olevaksi ilman sopimusta.

Kalatalousalueen nykyiset henkilöresurssit eivät mahdollistaisi kaikkien ehdotettujen toimien samanaikaista toteuttamista. Perustoiminnan yhteydessä voitaisiin jatkaa neuvontaa, tiedotusta ja olemassa olevien seuranta-aineistojen hyödyntämistä. Laajemmat selvitykset, säännölliset kenttätyöt, kalastuspaikkojen rakentaminen ja palkattu haittaeläinten torjunta edellyttäisivät erillistä rahoitusta tai ostopalveluja. Hankkeita valmisteltaessa tulisi huomioida myös omarahoitusosuudet, hallinnointi ja mahdolliset pysyvät ylläpitokustannukset.

Jos rahoitus tai toteuttajakumppanit jäisivät puuttumaan, toimenpiteitä olisi rajattava tai siirrettävä. Etusijalle asetettaisiin luvussa 8.1 tunnistetut kiireellisimmät tarpeet. Käyttö- ja hoitosuunnitelman mahdollista päivittämistä arvioitaisiin erikseen, eikä laajaa päivitysprosessia käynnistettäisi ilman osoitettua tarvetta, käytännön hyötyä ja riittäviä valmisteluresursseja.

8.3 Käyttö- ja hoitosuunnitelman päivitystarpeet ja päivityksen valmistelu

Toimenpide	Aikataulu	Vastuu ja yhteistyö	Resurssit
Hylje- ja merimetsohaittojen vähentäminen	Vuosittain 2027–2031 lupaehtojen mukaisesti	Hallitus ja toiminnanjohtaja; kalastajat, metsästäjät, omistajat ja viranomaiset	Koordinointi, veneily, matkat ja välineet; tarvittaessa erillisrahoitus
Kohdennetun hylkeenmetsästyksen valmistelu	Toteutusedellytysten selvitys 2027	Hallitus ja toiminnanjohtaja; kalastajat, metsästäjät ja omistajat	Kustannusarvio, käyttöoikeudet ja turvalliset pyyntipaikat; mahdollinen palkka- tai ostopalvelurahoitus
Haittojen ja torjuntatoimien seuranta	Kirjauskäytäntö 2027, seuranta vuosittain	Toiminnanjohtaja, kalastajat ja toimien toteuttajat	Kevyt ilmoitusmenettely ja tietojen kokoaminen
Kalakantojen ja kaupallisen kalastuksen seuranta	Luken aineistot vuosittain; kalastajamäärien selvitys 2027–2028	Kalatalousalue, Luke ja muut tiedontuottajat	Aineistojen käsittely; mahdolliset tietopalvelumaksut
Paikalliset kalakantaselvitykset ja istutusten tuloksellisuus	Tarpeiden arviointi 2027–2028; toteutus erillispäätöksin	Kalatalousalue, tutkijat, lähialueiden kalatalousalueet ja omistajat	Tutkimussuunnitelma, asiantuntijatyö ja hankerahoitus
Kalastuspaikat ja lupatiedotus	Vaiheittain 2027–2030	Kalatalousalue, kunnat, omistajat ja toteuttajakumppanit	Valmistelutyö; rakenteisiin erillisrahoitus ja sovittu ylläpito
Vuoropuhelu ja osakaskuntien neuvonta	Vuosittain tarpeen mukaan	Hallitus ja toiminnanjohtaja; kalastajat, oppaat, seurat ja omistajat	Kokous-, neuvonta- ja viestintätyö resurssien rajoissa
Suunnitelman tavoitteiden viestintä	Tiivis yhteenveto 2027; päivitys tarvittaessa	Hallitus ja toiminnanjohtaja	Rajattu valmistelu- ja tiedotustyö
Seuraava arviointikierros	Aineistot 2030; arviointi vuoden 2031 yleiskokoukseen	Hallitus ja toiminnanjohtaja; tarvittaessa asiantuntija	Erikseen varattava työaika; mahdollinen hankerahoitus

8.4 Jatkoseuranta ja seuraava arviointi

Käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisen seurantaa jatkettaisiin vuosittain osana kalatalousalueen toimintasuunnittelua ja toimintakertomusta. Seurannassa hyödynnettäisiin ensisijaisesti olemassa olevia tilastoja, Luken kanta-arvioita sekä kalatalousalueen toiminnassa kertyviä tietoja. Uutta tiedonkeruuta kohdennettaisiin kysymyksiin, joiden selvittäminen tukisi käytännön päätöksentekoa.

Keskeisiä seurattavia asioita olisivat kalakantojen ja kaupallisten saaliiden kehitys, saatavilla olevat pyyntiponnistus- ja yksikkösaalistiedot sekä kalastuksen toimintaedellytykset. Haittaeläinten osalta pesä- ja poistomäärien rinnalle pyrittäisiin kokoamaan tietoa kalastukselle aiheutuneista vahingoista. Omistajayhteistyön seurannassa voitaisiin kirjata osakaskuntien aktivoitumista, uusia yhteistyösopimuksia ja lupajärjestelyjen muutoksia. Lupamyynnissä olisi hyödyllistä seurata euromäärien lisäksi myytyjen lupien määriä ja mahdollisia hintamuutoksia.

Seuranta tulisi pitää työmäärältään kohtuullisena. Kaikista osatavoitteista ei olisi tarkoituksenmukaista järjestää vuosittain erillisiä kyselyjä. Kaupallisten kalastajien, kalastusoppaiden ja kalastusseurojen kyselyt voitaisiin uusia seuraavan arviointikierroksen yhteydessä mahdollisimman samanmuotoisina. Näin vastauksista saataisiin vertailukelpoisempaa tietoa, vaikka vastaajajoukon muutokset olisi edelleen huomioitava.

Käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaan seuraavan arviointikierroksen tulosten tulee olla käytettävissä vuoden 2031 yleiskokouksessa. Valmistelu olisi perusteltua aloittaa vuonna 2030 kokoamalla seuranta-aineistot, tarkistamalla tietopuutteet ja sopimalla tarvittavista täydentävistä selvityksistä. Toiminnanjohtaja kokoaisi arvioinnin hallituksen ohjauksessa, ja mahdollisesta ulkopuolisesta asiantuntijatyöstä päätettäisiin erikseen resurssien perusteella.

Vuoden 2031 arvioinnissa tarkasteltaisiin tavoitteiden toteutumista koko suunnittelukauden ajalta sekä sitä, miten vuoden 2026 väliarvioinnissa tunnistettuihin ongelmiin vastattiin. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää siihen, saavutettiinko toteutetuilla toimilla tavoiteltuja hyötyjä ja mitkä kysymykset jäivät edelleen ratkaisematta. Tulokset palvelisivat samalla seuraavan käyttö- ja hoitosuunnitelman valmistelua.

Vuosittainen seuranta mahdollistaisi toiminnan painotusten tarkistamisen ilman koko suunnitelman avaamista päivitettäväksi. Jos seurannassa ilmenisi olennainen muutos, johon nykyisen suunnitelman keinoin ei voitaisi vastata, päivityksen tarve ja odotettavissa olevat hyödyt arvioitaisiin erikseen.

Lähteet

Suunnitelmat ja toimintakertomukset

Airisto–Velkuan kalatalousalue. 2021. Käyttö- ja hoitosuunnitelmaehdotus, yleiskokouksen hyväksymä 24.11.2021. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hyväksymä 5.9.2022. https://airistovelkua.fi/kaytto-ja-hoitosuunnitelma/

Airisto–Velkuan kalatalousalue. Toimintakertomus vuodelta 2025. Raportissa käytetty toimitettua tiedostoa ”toimintakertomus 2025 II.pdf”. https://airistovelkua.fi/wp-content/uploads/2026/05/toimintakertomus-2025-II.pdf

Tilastot ja kalakantojen tila

Luonnonvarakeskus. Kaupallinen kalastus merellä 2025. Julkaistu 20.5.2026. https://www.luke.fi/fi/tilastot/kaupallinen-kalastus-merella/kaupallinen-kalastus-merella-2025

Luonnonvarakeskus. Kaupallisen kalastuksen saalistiedot tilastoruuduista 47, 51 ja 52 vuosilta 2021–2025. Raportissa käytetty koontitiedostoa ”Luke pyyntiruudut 2021 - 2025.xlsx”.

Luonnonvarakeskus. Merialueet – kalakantojen tila. Lajikohtaiset verkkokatsaukset: kuhakanta 2024 sekä ahvenkanta, haukikanta, siikakanta ja silakkakanta 2025. Vuoden 2025 ahven-, siika- ja silakkakatsaukset julkaistu 13.10.2026, haukikatsaus 14.10.2026. https://www.luke.fi/fi/luonnonvaratieto/tiedetta-ja-tietoa/kalakantojen-tila/merialueet-kalakantojen-tila

Luonnonvarakeskus. 2024. Viehekalastusta kalatalousalueilla. Raportissa hyödynnetty tieto kalastonhoitomaksun suorittaneiden viehekalastuksen alueellisesta kohdentumisesta.

Luonnonvarakeskus. Omakala-saalisilmoitusaineisto Airisto–Velkuan kalatalousalueelta 2022–2026. Vuoden 2026 tiedot olivat keskeneräisiä.

Kyselyt ja paikalliset seuranta-aineistot

Airisto–Velkuan kalatalousalue. 2026. Kaupallisten kalastajien kyselyvastaukset. Julkaisematon aineisto.

Airisto–Velkuan kalatalousalue. 2026. Kalastusoppaiden kyselyvastaukset. Julkaisematon aineisto.

Airisto–Velkuan kalatalousalue. 2026. Vapaa-ajankalastusta ja kalastusseurojen toimintaa koskevat kyselyvastaukset. Julkaisematon aineisto.

Suomen ympäristökeskuksen pesälaskentatiedot sekä Airisto–Velkuan kalatalousalueen kokoamat merimetsojen pesimäseuranta- ja toimenpidetiedot. Raportissa esitetyt tiedot vuosilta 2022–2026.

Airisto–Velkuan kalatalousalue. Kalastuksenvalvonnan, rantakalastuspaikkojen kartoituksen, osakaskuntaneuvonnan ja lupajärjestelyjen valmistelun yhteydessä kertyneet tiedot. Julkaisematon toiminta-aineisto.

Viranomaispäätös

Varsinais-Suomen ELY-keskus. 13.2.2025. Päätös VARELY/8069/2023. Luonnonsuojelulain 83 §:n mukainen poikkeuslupa merimetsojen pesinnän estämiseen. https://airistovelkua.fi/wp-content/uploads/2026/06/Paatos_VARELY80692023.pdf